

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ**

**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051«Економіка»
«Міжнародна економіка»**

Форма навчання: дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: Інноваційна складова економічного розвитку «азійських тигрів»

Здобувача Мостового Мар'яна Анатолійовича

_____ (підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри європейської економіки і бізнесу
Любачівська Роксоляна Зіновіївна

_____ (підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

_____ (підпис)

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет Міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	«Міжнародна економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант) освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

_____ Столярчук Я.М.
(підпис) (ініціали, прізвище)
«_____» _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної економіки

_____ Поручник А.М.
(підпис) (ініціали, прізвище)
«_____» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Мостовому Мар'яну Анатолійовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

дистанційної форми навчання
очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: Інноваційна складова економічного розвитку «азійських тигрів»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «___» _____ 20__ р. № _____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1 | ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЕКОНОМІКИ КРАЇН-«АЗІАТСЬКИХ ТИГРІВ»

(назва розділу)

Розділ 2 | АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ «АЗІАТСЬКИХ ТИГРІВ»

(назва розділу)

Об'єкт дослідження:	процес економічного розвитку країн «азіатські тигри».
Предмет дослідження:	інноваційна складова економічного розвитку.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	аналіз досвіду країн – «азійських тигрів» з погляду виявлення інноваційної складової, на якій були сфокусовані реформи, та виділення основних чинників їхнього успіху.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:
У розділі 1

- дослідити історичні фактори економічного розвитку країн «азіатських тигрів»;
- здійснити аналіз статистичного профілю основних показників економічного розвитку країн «азійських тигрів»;

У розділі 2

- дослідити інноваційні чинники як детермінанта економічного розвитку країн «азійських тигрів»;
- провести оцінку економіки «азійських тигрів» в міжнародних рейтингах інноваційного розвитку;

Завдання підготував
науковий керівник

(підпис)

« _____ » _____ 20__ р.

(ініціали, прізвище)

Завдання одержав здобувач

(підпис)

« _____ » _____ 20__ р.

(ініціали, прізвище)

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 56 сторінок, 6 таблиць, 9 рисунків, список використаних джерел складається з 35 найменувань, додаток.

«Інноваційна складова економічного розвитку «азійських тигрів»»

(назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об'єктом дослідження є процес економічного розвитку країн «азіатські тигри».

Предметом дослідження є інноваційна складова економічного розвитку.

Метою кваліфікаційної роботи – аналіз досвіду країн «азіатських тигрів» з погляду виявлення інноваційної складової, на якій були сфокусовані реформи, та виділення основних чинників їхнього успіху.

Завдання роботи для досягнення поставленої мети наступні:

- дослідити історичні фактори розвитку країн «азіатських тигрів»;*
- здійснити аналіз статистичного профілю основних показників економічного розвитку країн «азіатських тигрів»;*
- дослідити інноваційні чинники як детермінанта економічного розвитку країн «азіатських тигрів»;*
- провести оцінку економіки «азіатських тигрів» в міжнародних рейтингах інноваційного розвитку;*
- встановити перспективи застосування досвіду економічної моделі країн «азійських тигрів» на інноваційному шляху реформування економіки України.*

Теоретичне та методичне значення одержаних результатів. В роботі систематизовано інноваційні чинники економічного розвитку країн «азійських тигрів» та представлено оцінку економіки «азійських тигрів» в міжнародних рейтингах інноваційного розвитку. Докладне вивчення детермінант розвитку «азійських тигрів» дозволило встановити перспективи застосування досвіду економічної моделі країн «азійських тигрів» на інноваційному шляху реформування економіки України, а також виявити перешкоди та шляхи їх подолання на цьому шляху.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: індустриалізація, інноваційний розвиток, високі технології, прями іноземні інвестиції, трудові ресурси, модернізація економіки, конкурентоспроможність продукції.

Відгук
про кваліфікаційну бакалаврську роботу здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»
Мостового Мар'яна Анатолійовича
Тема: «Інноваційна складова економічного розвитку «азійських тигрів»»

1. Актуальність теми: полягає в тому, що азіатські тигри, відомі своїм значним економічним зростанням і високим рівнем життя. Дослідження причин їх успіху та інноваційних підходів важливі для розуміння та впровадження ефективних стратегій розвитку. Азіатські тигри стали прикладом успішного використання інновацій як ключового фактора економічного зростання. Вивчення їх інноваційних стратегій та механізмів може надати цінні уроки та вдосконалити підходи до розвитку інших країн. Успіх азіатських тигрів є важливим досвідом для інших країн, особливо розвиваючихся, які прагнуть досягти стабільного економічного зростання. Вивчення інноваційних підходів та стратегій, що були успішними в азіатських тиграх, може надати цінні настанови та рекомендації для впровадження власних програм розвитку. У сучасному світі, де конкуренція між країнами є все більш жорсткою, інновації стають ключовим фактором для забезпечення конкурентоспроможності.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: позитивним у роботі є те, що студент доволі детально проаналізував статистичний профіль основних показників економічного розвитку країн «азійських тигрів» та визначив перспективи застосування досвіду економічної моделі країн «азійських тигрів» на інноваційному шляху реформування економіки України.

3. Наявність самостійних розробок автора: у роботі розглянуто методологічну сутність та історичні фактори економічного розвитку країн «азійських тигрів»; досліджено інноваційні чинники як детермінанта економічного розвитку країн «азійських тигрів»; проведено оцінку економіки «азійських тигрів» в міжнародних рейтингах інноваційного розвитку.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: сформульовані в бакалаврській роботі твердження та висновки можуть бути використані українськими компаніями при підготовці стратегій з інноваційного розвитку.

5. Наявність недоліків: робота написана на актуальну тему, суттєвих зауважень не має.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: бакалаврська робота рекомендується до захисту в ДЕК. Оцінка від наукового керівника – 50 балів.

Науковий керівник: доцент кафедри європейської економіки і бізнесу, к.е.н., Любачівська Р.З.

Любачівська Р.З.

« ___ » _____ 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЕКОНОМІКИ КРАЇН-«АЗІЙСЬКИХ ТИГРІВ»	6
1.1. Історичні фактори економічного розвитку країн «азійських тигрів»....	6
1.2. Аналіз статистичного профілю основних показників економічного розвитку країн «азійських тигрів».....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ «АЗІЙСЬКИХ ТИГРІВ»	27
2.1. Інноваційні чинники як детермінанта економічного розвитку країн «азійських тигрів».....	27
2.2. Оцінка економіки «азійських тигрів» в міжнародних рейтингах інноваційного розвитку.....	34
2.3. Перспективи застосування досвіду економічної моделі країн «азійських тигрів» на інноваційному шляху реформування економіки України.....	42
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТОК А	57
ДОДАТОК Б	58

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На етапі розвитку світової економіки спостерігається інтенсифікація початку нового типу економічного розвитку, заснованому на інноваціях (innovation-driven economies). Це стає пріоритетним напрямом політики різних країн світу. Все більшого значення надається розвитку науково-технічної сфери, що включає науку, освіту, технології, наукомісткі галузі, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи НДДКР). Важливість цього процесу визначається зростаючою глобальною конкуренцією право кожної країни займати гідне місце у системі світового господарства.

При цьому останніми роками відчутно збільшився внесок країн Південно-Східної Азії до інноваційного розвитку світової економіки. Зважаючи на це, особливий інтерес представляє дослідження національних інноваційних систем так званих «азіатських тигрів», або «азіатських драконів», – економік Сінгапуру, Південної Кореї, Гонконгу та Тайваню, які починаючи з 1960-х років, показують високі темпи економічного зростання та відносяться, за даними Міжнародного валютного фонду, до 39 провідних економік світу. Інноваційна політика цих країн, спрямована на вкладення інвестицій у дослідження та розробки, освіту, інфраструктуру, а також експортна орієнтація «азіатських тигрів», дозволили їм перебувати на початку рейтингу у світових індексах, що характеризують різні аспекти інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічні реформи в азіатських країнах завжди становили особливий інтерес для наукового співтовариства. Економічний розвиток Сінгапуру розглянуто у роботі Лі Куан Ю [9]. Формуванню національних інноваційних систем азіатських країн, у тому числі на основі моделі потрійної спіралі, присвячено роботу Г. Параїля [26]. Окремі аспекти економічного розвитку азіатських країн з малою економікою розглянуті в монографії Є. Л. Давиденка та Є. С. Ботеновської [7]. Досвід країн – «азіатських тигрів» – досить

побита у науковому співтоваристві тема. Проте, враховуючи той факт, що сьогодні азіатські економіки на чолі з Китаєм та Японією є локомотивом світової економіки, не можна недооцінювати успіх, досягнутий свого часу у Сінгапурі, Гонконгу, Південній Кореї та Тайвані.

Деякі автори [19; 22] дотримуються точки зору про те, що азіатські ринки вже відіграють у світовій економіці роль, порівнянну із Заходом в особі США і Європи, і в недалекому майбутньому ключові гравці можуть змінитись саме азіатськими країнами, представленими Китаєм та не менш впливовими «азіатськими тиграми».

Аналіз азіатської моделі розвитку, взятої за основу «економічного дива» у Сінгапурі, Гонконгу, Південній Кореї та Тайвані, представлений у роботі В. Вольпі, Ф. Маццеї [2], в якій ключовим фактором успіху цих країн є збалансованість між ринковими інструментами стимулювання економіки та досить жорстким державним регулюванням. При цьому автори стверджують, що саме такий баланс сприяв стійким темпам економічного зростання в довгостроковій перспективі, що дозволило досягти високого рівня добробуту населення в цих країнах. При цьому основою успіху країн, що розвиваються, в азіатському регіоні залишається наголос на індустріальному розвитку [29]. Серед ключових відмінностей азіатської моделі відзначається активне втручання держави у формування та подальшу діяльність ринкових механізмів економіки [23].

Проте досвід «азіатських тигрів» все ще вимагає більш глибокого і детального вивчення, особливо у світлі появи другої та третьої хвилі економік, що розвиваються, які спробували наслідувати приклад країн першого покоління і досягти таких же успіхів.

Метою роботи є аналізу досвіду країн – «азіатських тигрів» з погляду виявлення інноваційної складової, на якій були сфокусовані реформи, та виділення основних чинників їхнього успіху. Завдання роботи для досягнення поставленої мети наступні:

- дослідити історичні фактори економічного розвитку країн «азіатських тигрів»;

- здійснити аналіз статистичного профілю основних показників економічного розвитку країн «азіатських тигрів»;
- дослідити інноваційні чинники як детермінанта економічного розвитку країн «азіатських тигрів»;
- провести оцінку економіки «азіатських тигрів» в міжнародних рейтингах інноваційного розвитку;
- встановити перспективи застосування досвіду економічної моделі країн «азіатських тигрів» на інноваційному шляху реформування економіки України.

Об'єкт дослідження: процес економічного розвитку країн «азіатські тигри».

Предмет дослідження: інноваційна складова економічного розвитку.

Методи дослідження. У роботі використано методи якісного та статистичного аналізу показників з подальшим виявленням причинно-наслідкових зв'язків, а також методи спостереження та синтезу. Методологічною базою дослідження послужили макроекономічна теорія та теорія добробуту.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

В роботі систематизовано інноваційні чинники економічного розвитку країн «азіатських тигрів» та представлено оцінку економіки «азіатських тигрів» в міжнародних рейтингах інноваційного розвитку. Докладне вивчення детермінант розвитку «азійських тигрів» дозволило встановити перспективи застосування досвіду економічної моделі країн «азіатських тигрів» на інноваційному шляху реформування економіки України, а також виявити перешкоди та шляхи їх подолання на цьому шляху.

Інформаційна база дослідження: наукова літератури, статті періодичних видань, статистичні дані офіційних сайтів, звіти рейтингових агентств тощо.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота викладена на 56 сторінках, містить 6 таблиць, 9 рисунків. Список використаних джерел складається з 35 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЕКОНОМІКИ КРАЇН-«АЗІЙСЬКИХ ТИГРІВ»

1.1. Історичні фактори економічного розвитку країн «азійських тигрів»

У ХХ столітті спостерігаються випадки бурхливого розвитку економіки деяких країн, що для них часто використовують термін «економічне диво». Досвід таких країн серйозно вивчається та має великий теоретичний та практичний інтерес. За останні 60 років стрімке зростання економіки продемонстрували такі країни як В'єтнам, Гонконг, Китай, Сінгапур, Тайвань, Південна Корея, Японія в Азії, Аргентина, Бразилія, Мексика, Чилі, Штат Массачусетс США в Америці, а також Німеччина, Франція, Швеція в Європі. Особливу увагу привертає Китай і «Азіатські тигри» – Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, Тайвань. У минулому дуже бідні країни показали високі темпи розвитку, і за відносно невеликий термін стали новими індустріальними країнами, а за багатьма показниками постіндустріальними [26, с. 51]. Сьогодні вони поряд із США, Японією та Європейським Союзом змагаються за право лідерства на світовому ринку.

«Азіатські тигри» – такою є неофіційна назва чотирьох індустріальних держав Азії – Тайвань, Гонконг, Сінгапур та Південна Корея – що відрізнялись певного часу дуже високими темпами економічного розвитку та змогли за короткий термін стати передовими торговими країнами світу. Географічне положення індустріальних держав Азії показано на рис. А.1 Додатку А.

«Тигри» були майже позбавлені корисних копалин, але змогли максимально ефективно використати свої запаси дешевої та якісної робочої сили, на що дуже впливала система освіти та дисципліна, сформована на основі конфуціанського виховання. Цей факт є причиною створення цими країнами експортно-орієнтованої економіки, рушієм якої стала сфера послуг [13, с. 244].

Значним фактором, якій сприяв появі «азіатських тигрів», була «холодна війна». Під час індійсько-китайської війни у 1962 році у країнах Східної Азії панували антикомуністичні настрої, тому вони могли користуватися сприянням з заходу, а саме технічною та фінансовою допомогою. Без цього азійатське економічне диво відбулося б набагато пізніше.

Тайвань, Сінгапур та Республіку Корею об'єднує ще одна риса: їхній стрімкий економічний розвиток відбувся під жорстким керівництвом влади, тобто із застосуванням авторитарного режиму. Держава втручалася в усі внутрішні справи постійно і безцеремонно, що було дуже далеким від ліберального ідеалу. Такі умови створили ідеальне підґрунтя для розвитку корупції, що погіршило і без того досить абсурдне становище вище перелічених країн, де доступ до державної казни з боку чиновників та хабарі були явищем поширеним та усталеним [14].

Багато що з того, що реалізовано в країнах – «азіатських тиграх», є лише історією і не зможе повторитись на сучасному етапі розвитку світової економіки. Кон'юнктура ринку, світовий розподіл ресурсів та економічних потужностей, геополітичні та багато інших факторів сприяли сприятливому розвитку економік «азіатських тигрів» як на початковому етапі реформ, так і в наступні періоди. Проте цей приклад залишається рушійною силою для багатьох країн, що прагнуть здійснити реформи для виведення економіки на новий рівень розвитку.

Східноазіатські економіки зростали швидкими темпами та їхні успіхи у індустріалізації були обумовлені наступними причинами.

По-перше, один із найвищих у світі рівнів заощаджень створив солідну фінансову основу для внутрішніх інвестицій. Поряд з цим активно залучалися інвестиції з-за кордону.

По-друге, важливу роль відіграла сприятлива демографічна ситуація. Висока частка населення працездатного віку, особливо молодших вікових груп, зумовлювала значний приплив трудових ресурсів, а зниження темпу приросту населення полегшувало боротьбу з бідністю та забезпечення зайнятості.

По-третє, більшість працівників у країнах регіону довели насправді, що вони працелюбні та швидко навчаються новому. Цінності – особливо ставлення до праці – теж відіграють важливу роль як фактор зростання, хоча їх вплив неможливо виміряти. Для десятків і сотень мільйонів людей у Східній Азії напружена праця, довгі робочі години, рідкісні та короткі відпустки були і є нормою, стилем життя. За рахунок постійного підвищення заробітної плати та доходів малого та середнього бізнесу сформувався середній клас та внутрішній ринок, що послужило основою для підтримки високих темпів розвитку економіки. Зараз «тигри» за рівнем доходу на душу населення знаходяться поряд із США та найбагатшими європейськими країнами. Китай за загальним обсягом ВВП займає друге після США місце (55% від США), а через високу чисельність населення за доходом на душу населення посідає 86 місце серед 186 країн [14].

По-четверте, у країнах Східної Азії держава та сім'ї охоче інвестували в освіту. В результаті в області базової (початкової) освіти східноазіатські країни та території з ринками, що народжуються, досягли кращих результатів, ніж країни, що розвиваються в інших регіонах світу: частка дітей, які відвідували початкову і середню школу, у Східній Азії була вищою, а сама освіта – більш інтенсивною.

По-п'яте, рівень політичної стабільності у Східній Азії був вищим, ніж в інших регіонах, що розвиваються. Принаймні тут було менше політичних катаклізмів на кшталт громадянських воєн, переворотів, повстань та масових заворушень, хоча гарантом стабільності найчастіше виступали диктаторські або, щонайменше, авторитарні режими.

Зрештою, уряди проводили грамотну макроекономічну політику, підтримуючи порівняно низький рівень державних видатків, бюджетного дефіциту та інфляції. Це було належним чином оцінено як внутрішніми, і іноземними інвесторами. Крім цього, держава забезпечувала стабільність банків та інших фінансових інститутів за допомогою контролю за їхніми операціями, що обмежують ризики регламентацій та обмежень на відкриття нових фінансових інститутів [16, с. 40].

Найважливіша особливість східноазіатської моделі капіталізму – провідна роль держави у процесі економічного розвитку. У східноазіатських країнах із швидкозростаючою економікою держава визнавала пріоритет приватного сектора. Разом з тим, на противагу логіці «класичного» капіталізму, держава не прагнула обмежити свою економічну роль прийняттям законів та забезпеченням їх виконання, наданням «громадських послуг» (поліція, дипломатія, національна безпека, освіта тощо), розвитком інфраструктури та макроекономічною політикою, покладаючись у всьому іншому на приватний бізнес. Навпаки, держава активно спрямовувала приватний сектор, розробляла концепції та плани економічного розвитку і, що особливо важливо, створювала та підтримувала стратегічно важливі галузі, а також окремі компанії та міжфірмові групи: так званих «національних чемпіонів». Такий тип держави став визначатися як «держава, орієнтована на (економічний) розвиток», або «держава розвитку» (developmental state) [16, с. 44].

«Держава розвитку» ініціювала перехід від імпортозаміщення до зростання, яке веде експорт, задіявши широкий набір фінансових та інших стимулів для експортерів. Держава активно втручалася у розподіл ресурсів, доповнюючи та підправляючи ринкові механізми. Разом з тим, після певного часу, вона ж здійснювало дерегулювання, приватизацію та лібералізацію зовнішньої торгівлі та інвестицій, створюючи більш конкурентне бізнес-середовище та спонукаючи компанії зменшувати залежність від державної підтримки.

Незважаючи на активне втручання в економіку, уряди у східноазіатських країнах були, як правило, компактними. Країни та території регіону зробили вибір на користь низьких податків та принципу опори на власні сили для тих, хто фізично здатний сам заробляти собі на життя. Це, зокрема, ще більше стимулювало трудову мотивацію.

Характеризуючи країни Південно-Східної Азії як передові країни з високими темпами економічного зростання, не можна не навести приклад успішного досвіду одного з «азіатських тигрів» – Тайваню з модернізації економіки. Розпочавши свій розвиток на рубежі 50-60-х років минулого століття, аграрна держава Тайвань,

бідна на паливо та мінеральні ресурси, завдяки політичним реформам та налагодженню промислового виробництва до середини 1960-х років стало світовим лідером за темпами зростання економіки. А на сьогоднішній день Тайвань – це успішна інноваційно-індустріальна держава.

Стратегія, яку обрала республіка Тайвань, заснована на поєднанні трьох рушійних інститутів: дрібного та середнього підприємництва, великих ТНК та державної підтримки (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Характеристика інститутів модернізації економіки Тайваню

Інститут	Характеристика
Реформи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Земельна реформа, що стимулює с/г за рахунок зниження орендної плати за землю на 37,5%, продажу та передач земель фермерам. 2. План заохочення галузей промисловості імпортозаміщення 1957-1960 років. 3. План стимулювання трудомістких експортних галузей промисловості 1961-1964 років. 4. Залучення іноземних інвестицій у сектор високих технологій, зростання сфери послуг. 5. Програма створення "Зеленого силіконового острова", формування знаннєвої економіки.
Основні галузі	Промисловий сектор; послуги
Освіта	<ul style="list-style-type: none"> - орієнтація на технічні спеціальності; - суворо обмежене держзамовлення спеціалістів; - вплив висококваліфікованих робітників із Китаю та інших країн.

Джерело: складено автором за даними [16; 25]

Обраний урядом Тайваню політико-економічний курс розвитку країни призвів до наступного: за період з 2010 по 2017 роки ВВП на душу населення Тайваню за паритетом купівельної спроможності значно зріс з 38583 дол. на особу до позначки 50452 дол. на особу, тобто на 30 %.

Аналогічна ситуація відбувалася і в інших азіатських країнах-драконах: Сінгапурі, Республіці Корея і Гонконгу. Прямий вплив на високі темпи економічного зростання цих країн надали зовнішньоекономічні зв'язки та експансія транснаціональних корпорацій, темпи зростання яких перевищили показники внутрішнього розвитку країн у 2 та більше разів. Це сприяло створенню експортно-орієнтованої економіки [14].

Велику роль у виробленні стратегії розвитку країн-драконів відіграє національний уряд. На першому етапі держава направила сили створення потужного підприємницького сектора. Саме державні підприємства стали рушійною силою базових галузей економіки азіатських лідерів. Для координації їхньої діяльності було створено систему державного планування. Прикладом може бути Південна Корея, яка сьогодні відома своєю високотехнологічною індустрією. Цю позицію на світовій арені Республіка Корея зайняла завдяки ефективній системі п'ятирічних державних планів. Так, вже перший план економічного розвитку було розроблено на 1962-1968 рр. і основною метою мав перехід від трудомістких галузей до капіталомістких та наукомістких сфер виробництва. Подальшими планами встановлювалося:

1972-1976 рр.: створення країни індустріальної моделі економіки;

1977-1981 рр.: створення важкої промисловості в республіці;

1982-1986 рр.: акцент на розвиток зовнішньоекономічної діяльності;

1987-1991 рр.: підтримка великих корпорацій важкої промисловості (особливо суднобудування).

Країна вийшла на якісно новий рівень розвитку: ліквідовано багатоукладний характер економіки, підвищився рівень життя населення, посилилися міжнародні економічні позиції держави. Уряд Республіки Корея не зупинилося на досягнутому і обрало курс в розвитку сфери НДДКР. У країні створено потужну науково-дослідну базу, діють понад 3000 науково-дослідних інститутів, у тому числі інститути нового покоління – інноваційні хаби [14].

Досягти таких високих показників та економічного успіху Гонконгу вдалося завдяки комплексу заходів. Серед найважливіших реформ можна відзначити: боротьбу з корупцією, спрямованість економіки на фінансовий та банківський сектори, налагодження ефективної роботи судів, мінімізацію кількості податків, що сплачуються. Велика увага приділяється сфері освіти: розвиток сучасної бізнес-освіти, розвинена практика діяльності студентських містечок, значні інвестиції у прикладні наукові дослідження та розробки та багато іншого.

Таким чином, ключовими факторами, що визначили характер економічного розвитку «азіатських тигрів», є: міжнародний поділ праці, масштабна діяльність ТНК, підтримка з боку державних органів влади, зростаюча роль приватного комерційного сектора країн-«драконів».

Ще однією причиною феноменальних темпів зростання країн Південно-Східної Азії є фінансова діяльність. Прикладом тут є Сінгапур, який на сьогоднішній день є великим фінансовим центром валютної торгівлі, банківської діяльності, торгівлі цінними паперами світового значення [2, с. 17]. Згідно з офіційними даними МВФ Міжнародні резерви Республіки Сінгапур на 2017 рік склали 264 556 млн. дол. США – одні з найвищих у світі. Також Сінгапур є найбільшим експортером капіталу в Китай, Таїланд, Бангладеш, Індія, Австралія.

Наступний фактор – високий рівень промислових підприємств та сфери послуг. Вони зосереджено високотехнологічне виробництво (ІТ, нафтохімія, фармацевтика). Сінгапур, наприклад, за рівнем комп'ютеризації економіки та населення зберігає перше місце [5, с. 2]. У республіці навіть прийнято офіційний закон про обов'язкову комп'ютерну грамотність населення, що розвиток нових передових галузей промисловості.

Таким чином, поява «азіатських тигрів» на міжнародній арені, їх відокремлення з групи країн, що розвиваються, є цілком закономірним результатом взаємодії ключових факторів. Ось деякі з них:

- функціонування власних ТНК;
- привабливість для розміщення ТНК через дешевизну робочої сили, наявність значних запасів сировинних ресурсів, розвиненість страхового та банківського секторів;
- застосування високих технологій у виробництві;
- упор на підготовку висококваліфікованих кадрів за допомогою високого рівня освітніх стандартів;
- активна регіональна інтеграція: ЛАІ, АСЕАН, МЕРКОСУР і т.д.

- залучення іноземних інвестицій для модернізації економіки;
- оптимальне об'єднання ринкового механізму та державного регулювання господарських процесів [3, с. 37].

Завдяки вищезазначеним факторам ці країни змогли активно включитися в міжнародний поділ праці та міжнародну торгівлю, переорієнтувати свою економіку на експорт промислової продукції, зробити провідною галуззю економіки сферу послуг та досягти високих показників темпи економічного зростання (8-10%) [2, с. 34].

Доцільним є підсумовування виділення чинників та передумов їх швидкого розвитку «азіатських тигрів». Можна виділити наступні рушії розвитку економіки країн «азіатських тигрів»:

1) Зовнішній чинник: країни опинилися в сфері особливих економічних інтересів промислово розвинених країн, зокрема, США та Японії, які значно посприяли збереженню лояльності населення до капіталістичної системи.

2) Вигідне географічне та військово-стратегічне розташування. Усі ці країни знаходяться на перетині головних торгівельних шляхів, а також недалеко від світових економічних центрів: США, Японії та Китаю.

3) Стрімкий економічний розвиток «тигрів» відбувався під жорстким керівництвом влади, тобто із застосуванням авторитарного режиму. Держава втручалася в усі внутрішні справи країн.

4) Дешева робоча сила. Після проголошення КНР у 1949 році звідти відбувся відтік населення, яке рятувалося втечею від наслідків введення комуністичного режиму. У результаті «азіатські тигри» отримали дешеву та кваліфіковану робочу силу. Також ці країни відрізняються великою тривалістю робочого дня, наприклад, в Гонконгу він триває 12 годин.

5) Швидке нарощення потужностей базових галузей економік країн, набуття сферою послуг домінантної ролі в галузевому складі економіки та зниження ролі сільського господарства, зумовлене відсутністю земельних ресурсів.

6) Експортно-орієнтована економіка. «Тигри» повністю залежать від експорту продукції, тому людина стала головною продуктивною силою суспільства цих країн.

7) Створення ряду факторів заохочення іноземних інвесторів: дотримання закону, захист інтелектуальної власності, наявність власної стабільної валюти, низькі податки тощо.

Отже, до кінця XX – початку XI століття в ході значних перетворень в економічній, політичній, соціальній структурі країн, що розвиваються, виникає нова модель суспільства. Початковий розвиток ці процеси набули в деяких країнах Південно-Східної Азії, їх ще називають «азіатськими тиграми» або «драконами». До них відносяться: Південна Корея, Сінгапур, Тайвань та Гонконг (Сянган). Вони виступили своєрідними першопрохідниками серед країн, що розвиваються, і увійшли до групи «НІС першої хвилі», фактично досягнувши рівня високорозвинених держав. Східна Азія за останні 60-70 років, використовуючи західний досвід, продемонструвала найвдаліші приклади створення сучасного індустріального суспільства за межами Європи та США, а також країн, що тісно пов'язані з європейською цивілізацією.

1.2. Аналіз статистичного профілю основних показників економічного розвитку країн «азійських тигрів»

Для розуміння рівня економічного розвитку доцільним є проведений аналіз статистичної інформації основних економічних показників країн «азіатські тигри» – Сінгапур, Південна Корея, Гонконг і Тайвань по 2021 рік включно. Характеризуючи «азіатських тигрів», насамперед слід відзначити різноманітність релігійного, етнічного, національного складу цих країн. Також вони досить сильно відрізняються один від одного чисельністю населення. Якщо Гонконг і Сінгапур насправді є міста-держави, то Південна Корея і Тайвань вже є досить великими країнами. Поєднує їх лише стійка позитивна динаміка зростання чисельності населення за останні як мінімум 40 років (рис. 1.1).

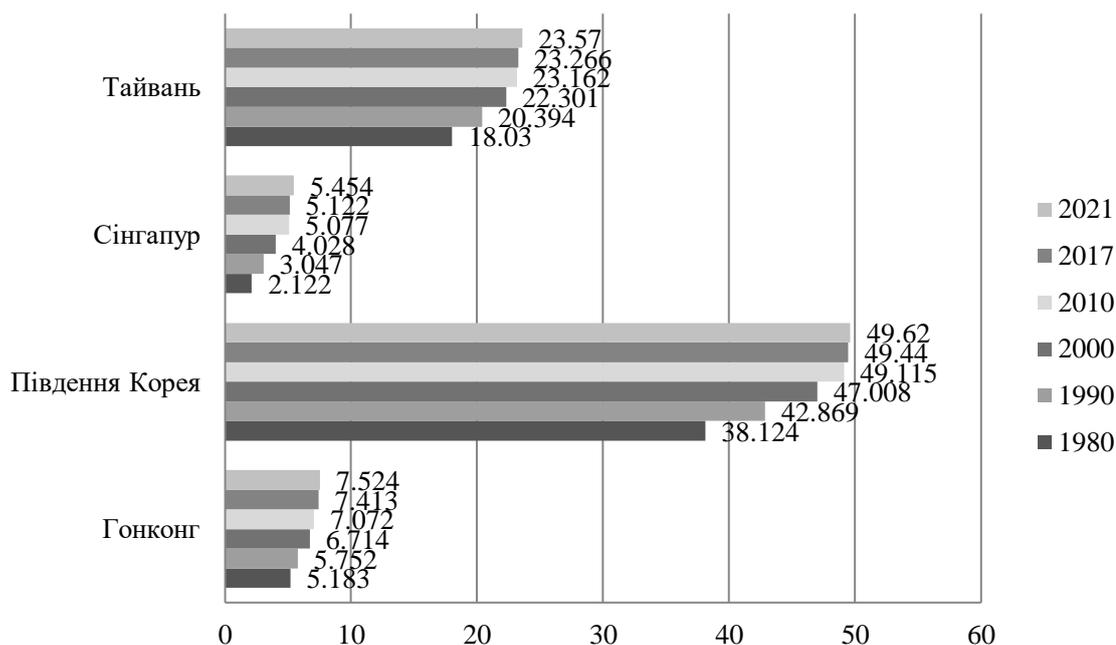

Рис. 1.1 – Чисельність населення країн «азіатські тигри» у 1980-2021 рр.,
млн. осіб.

Джерело: складено автором за даними [1; 4; 18]

Демографічна ситуація в цих країнах зробила чималий внесок у створення «економічного дива», яким характеризувалися «азіатські тигри» у другій половині ХХ ст. Проте тенденції останніх років вказують на суттєві проблеми старіння населення, що, у свою чергу, може спричинити зниження темпів економічного зростання та збільшення навантаження на державний бюджет [24].

Що стосується економічних характеристик, слід зазначити, що «азіатські тигри» протягом усього періоду, що розглядається, характеризуються стійким і стабільним економічним зростанням. Середні показники за 2012-2021 рр. становлять у Гонконгу 6 %, а інших трьох країнах – 7 % (табл. 1.2). У цьому початковий період реформ супроводжувався стійким двозначним зростанням, що зумовило значне збільшення показників подушного доходу цих країнах (рис. 1.3).

Таблиця 1.2 – Динаміка ВВП країн «азіатські тигри» у 2012-2021 рр., млрд. дол. США

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Гонконг	246,9	258	273,3	289,6	309,9	316,1	321,1	342	354,9	369,2
Південна Корея	1163,8	1151,3	1221,8	1416,9	1376,9	1404,4	1502,3	1622,1	1752,8	1811
Сингапур	266,5	267,9	295,7	308,1	292,7	296,6	321,1	346,2	371,2	397
Тайвань	495,9	511,6	530,5	525,2	529,5	571,5	622,3	679,8	726,3	775

Джерело: складено автором за даними [1; 4; 18]

Маємо підсумувати, що зростання ВВП в країнах «азіатські тигри» мають стійку тенденцію протягом 2012-2021 рр.

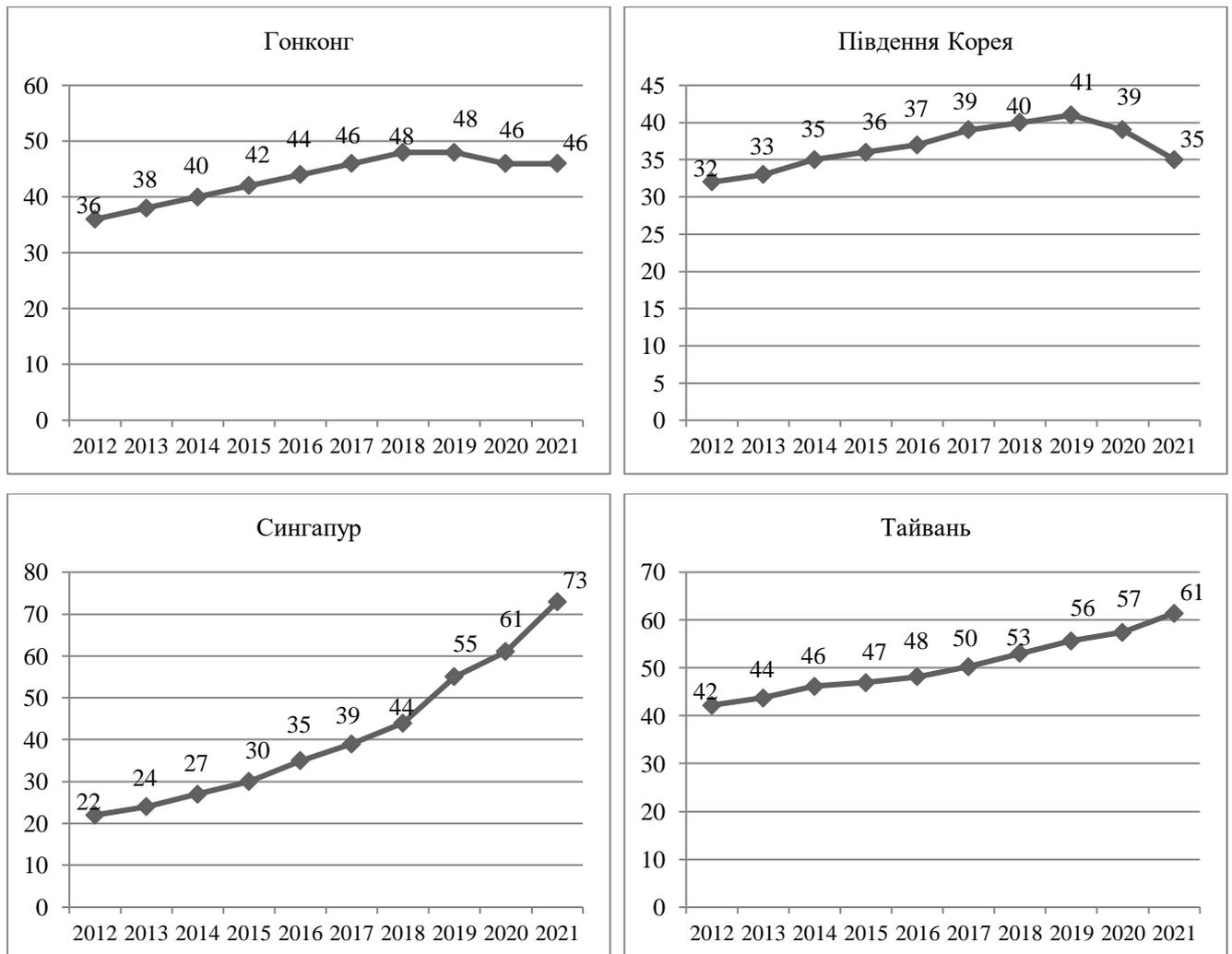

Рис. 1.2 – Динаміка росту ВВП країн «азіатські тигри» на душу населення у 2012-2021 рр., тис. дол. США

Джерело: складено автором за даними [1; 4; 18]

Варто зазначити, що кожна з країн – «азіатських тигрів» у той чи інший період переживала певне зниження темпів економічного зростання. Так, у Сінгапурі в середині 1990-х рр. спостерігався певний спад економіки, який був загалом зумовлений структурними проблемами, пов'язаними із завершенням фази «наздоганяючого зростання», появою серйозних ресурсних обмежень, а також спадною віддачею від припливу інвестицій у країну [25, с. 29].

Негативні темпи зростання Південній Кореї початку 1980-х гг. були пов'язані з нафтовою кризою та запровадженням з боку США імпорتنих квот, які негативно позначилися на економічному зростанні країни протягом кількох років. Відповідним заходом з боку уряду Південної Кореї стала лібералізація економіки в рамках програми «Комплексні заходи для стабілізації економічної ситуації», яка наголосила на реформах у податковій сфері, формуванні приватної власності за допомогою приватизації підприємств, а також посиленні позицій країни по лінії вкладу в людський капітал.

Ще один спад в економіці спостерігався наприкінці 1990-х рр., коли на тлі азійської фінансової кризи в країні економіка Південної Кореї характеризувалася значним втручанням держави в ринкові процеси, що на певному етапі стало гальмувати їх розвиток [24, с. 18].

Однак своєчасна реакція уряду на уповільнення темпів економічного зростання (наприклад, перехід на вільно плаваючий валютний курс) призвела до відновлення економіки у наступні періоди. Середні темпи інфляції в «азіатських тиграх» сьогодні становлять від 1 до 3 % щорічно, що загалом відповідає показникам розвинених економік (рис. 1.3).

Період високої інфляції, що межує з галопуючою, спостерігався лише на початку 1980-х років. Наступні періоди, які представлено на рис. 1.3, завдяки ефективній монетарній та валютній політиці такими стрибками рівня цін не характеризуються. Зазначимо, що всі «азіатські тигри» на початку реформ реалізовували політику валютного регулювання, що ґрунтується на фіксуванні обмінного курсу національної валюти до долара США.

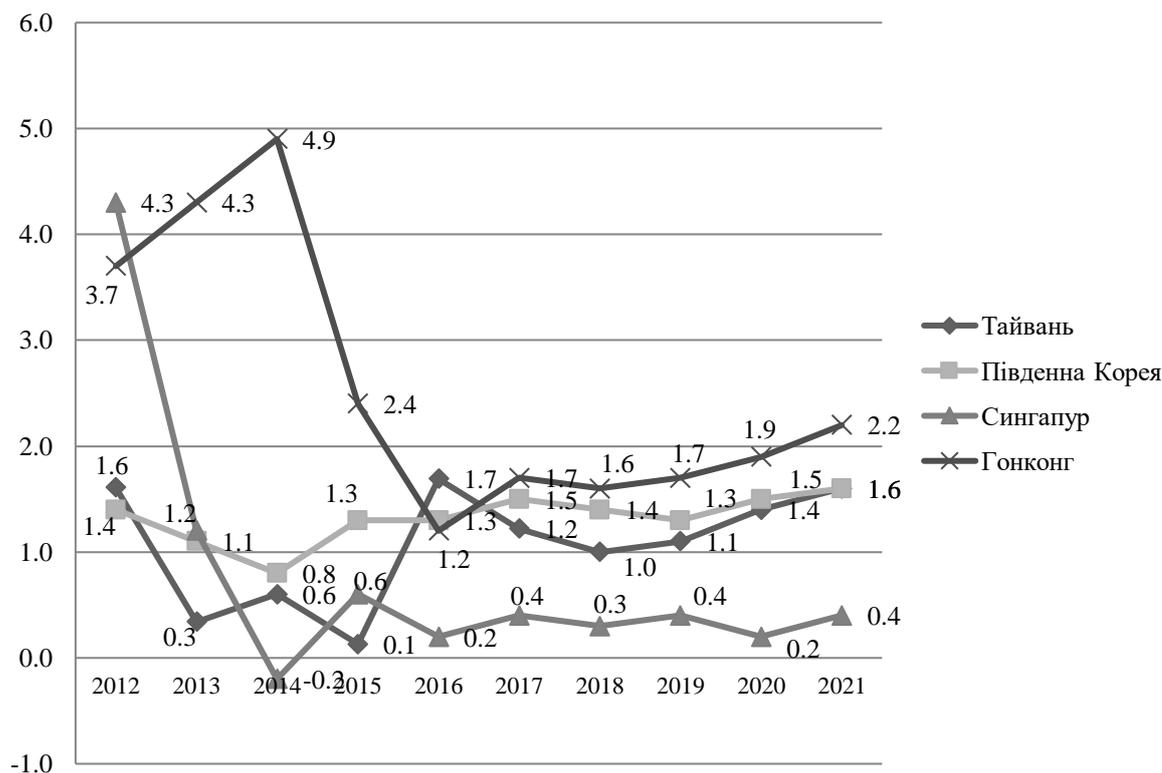

Рис. 1.3 – Річний рівень інфляції країн «азіатські тигри» у 2012-2021 рр., %
Джерело: складено автором за даними [1; 4; 18]

Фіксовані курси, як правило, дозволяють забезпечити стабільне макроекономічне середовище, що загалом може сприяти зростанню. Згодом Південна Корея відмовилася від політики фіксованого обмінного курсу і перейшла на режим інфляційного таргетування, що дозволило подолати кризу, яка назривала в економіці наприкінці 1990-х років. Інші країни, як і раніше, реалізують досить жорстку валютну політику, що, втім, не заважає їм підтримувати стійкі темпи економічного зростання протягом багатьох років.

З погляду рівня безробіття країни також демонструють позитивну динаміку. Середній рівень безробіття протягом останніх років становить близько 3 % в усіх країнах (рис. 1.4).

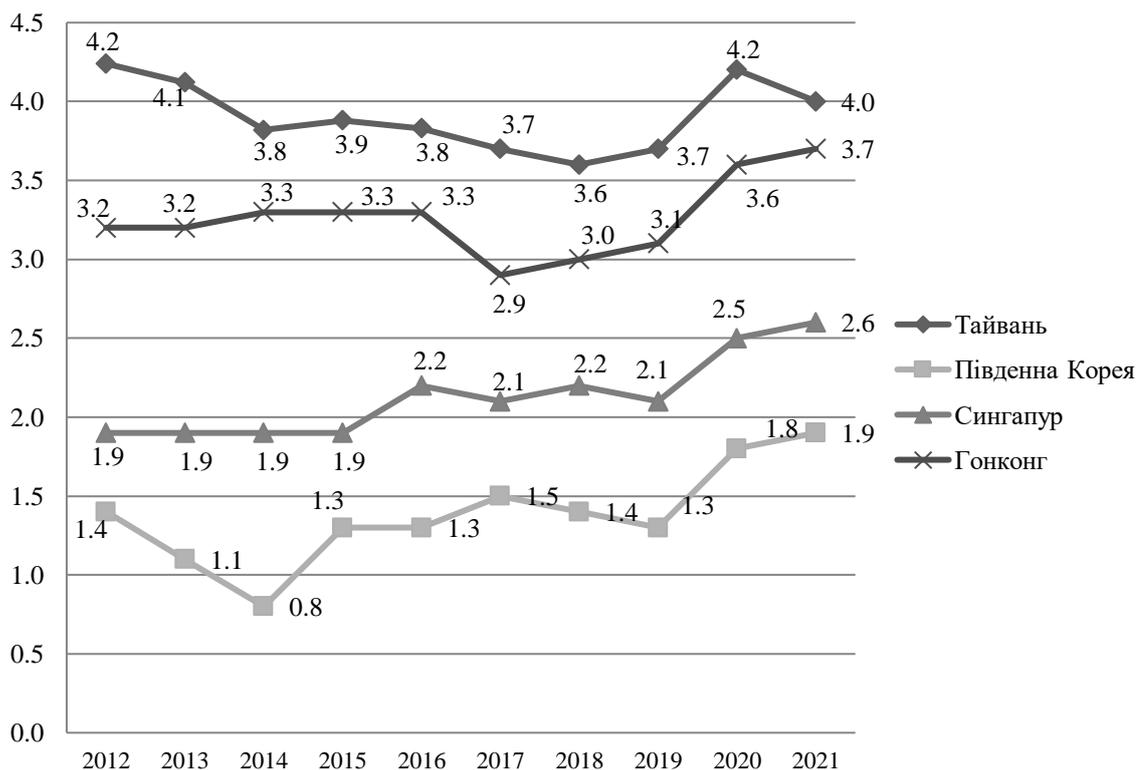

Рис. 1.4 – Річний рівень безробіття країн «азіатські тигри» у 2012-2022 рр.,
%

Джерело: складено автором за даними [1; 4; 18]

Найбільше збільшення рівня безробіття спостерігалося або на початку 1980-х рр., або в період після світової фінансової кризи. Однак в аналізованому часовому проміжку рівень безробіття не перевищував 4,2%.

Державні бюджети азіатських тигрів характеризуються хронічним профіцитом вже довгі роки. Винятком є Тайвань, де загалом дефіцит бюджету є на постійній основі. Цікавими є також показники державного боргу в цих країнах. Якщо у Гонконгу він становить станом на 2018 р. 0,1 % від ВВП, то у Сінгапурі цей показник сягає 111,0 % від ВВП. У Південній Кореї та Тайвані цифри досить схожі: 39,8 та 35,2 % відповідно. Слід зазначити, що державний борг країн складається із внутрішнього боргу, що дозволяє розвивати ринок цінних паперів та забезпечувати наявність надійної інвестиційної альтернативи для бізнесу та фінансових інститутів. Нарешті, рівень заощаджень в «азіатських тиграх» варіюється від 30 до

40% від ВВП, що є суттєвою основою стабільності та захищеності від зовнішніх шоків економік цих країн.

Таким чином, загалом макроекономічні індикатори розвитку в країнах – «азіатських тиграх» характеризуються постійною позитивною динамікою як на кількісному, так і якісному рівнях. Разом про те досвід «азіатських тигрів» багато в чому має подібності, і деякі відмінності. До таких показників слід віднести стартові умови, з яких реформатори починали свою діяльність (рис. 1.5).

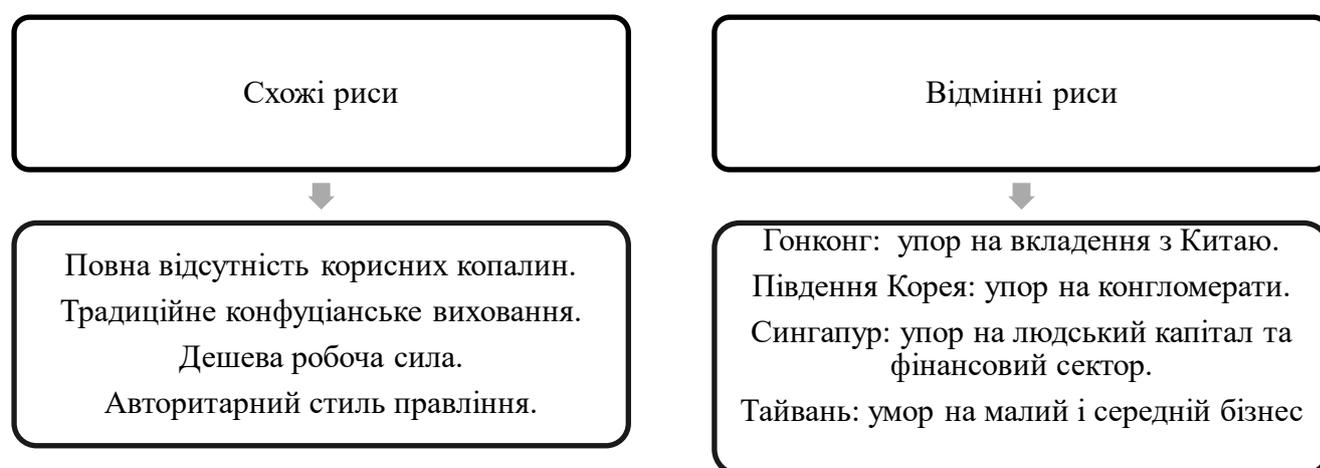

Рис. 1.5 – Схожі та відмінні риси «азіатських тигрів»

Джерело: складено автором за даними [6; 13; 14]

Насамперед відзначено повну відсутність корисних копалин, а також наявність дешевої робочої сили, що, у свою чергу, було обумовлено низьким рівнем життя в країнах на початковому етапі після здобуття незалежності. Станом на 1960 р. рівень ВВП душу населення Сінгапури, Гонконгу і Південної Кореї становив відповідно 158, 428 і 429 дол. США. Сьогодні вже ВВП на душу працівника становить у Сінгапури, Гонконгу та Південній Кореї 153852, 114264, 72270 дол. США відповідно. Серед подібних показників можна назвати авторитарний стиль правління, що переважає у всіх країнах на початковому етапі реформ, що супроводжується військовим режимом і дуже жорстким державним регулюванням.

Зрештою, об'єднує всіх «азіатських тигрів» традиційне конфуціанське виховання та східний менталітет, який не лише сприяв успіху здійснюваних реформ, а й частково став на заваді уряду на шляху до реалізації програми розвитку цих країн.

Серед відмінних характеристик слід зазначити різний підхід до пріоритетів на момент вибору програми реформ. Кожна країна успішно використовувала досвід розвинених економік, включаючи приклад «японського дива». Однак найбільш важливим виявилось те, що кожна країна зуміла адаптувати під власну специфіку приклад реформ, що взятий за основу. Таким чином, їм вдалося зробити акценти на тих перевагах або можливостях, які вони мали на початку реформ. Така адаптація дозволила уникнути помилок, допущених у пострадянський період, коли інститути, що існують у ринковій економіці, були впроваджені без урахування всякої специфіки конкретних країн.

Як видно з результатів дослідження країни «азіатські тигри» відзначаються високими показниками економічного розвитку, які мають тенденцію до зростання. Показники негативних економічних явищ (інфляції та безробіття) навпаки мають тенденцію до зниження. Ці країни характеризуються сприятливими умовами для ведення бізнесу та високим рівнем інноваційності тощо.

Проведено короткий аналіз ключових реформ у досягненні високого рівня добробуту населення. Реформи, які у «азіатських тиграх», мали повномасштабний і всебічний характер. Насамперед слід зазначити системний підхід реформаторів, який був заснований на довгостроковому та стратегічному плануванні. Далі представлено чинники успіху, які можна виділити з досвіду «азіатських тигрів».

1) Політична еліта. Не можна оскаржити той факт, що без політичних лідерів, які стоять біля витоків реформ, що проводяться в «азіатських тиграх», не було б такого успіху, який сьогодні наводять як приклад. Підтримка та довіра з боку населення зумовили достатній рівень політичної стабільності у країнах, принаймні на початковому етапі реалізації реформ [12, с. 277].

2) Ринкові реформи. Безперечно, ядром успіху «азіатських тигрів» є самі ринкові реформи. Кожна з країн підходила до цього питання досить індивідуально, використовуючи та адаптуючи під свою специфіку досвід інших країн, моделі, властиві американській, європейській та скандинавській економіці. Однак можна виділити ключові акценти, які стали до певної міри локомотивом економічного зростання в середньостроковій перспективі та економічного розвитку у довгостроковій.

3) Бізнес-середовище. Умови для діяльності бізнесу, мабуть, є найважливішою складовою економічного зростання в країні. «Азіатські тигри» поставилися до цього чинника більш ніж серйозно. У всіх цих країнах було створено середовище, що дозволило розвиватися як місцевому бізнесу, так і іноземним компаніям. На початку реформ у всіх цих країнах були спрощені процедури регулювання в галузі заснування компаній, оформлення різноманітних дозволів, а також створена міцна правова основа захисту прав власності. У міру зміни світової кон'юнктури країни ведуть гнучку політику у сфері аналізу та поновлення норм регулювання підприємницької діяльності, що зумовлює їх високі позиції у рейтингу конкурентоспроможності.

У Сінгапурі вже багато років діє ефективна система електронних органів державного управління, а також запроваджено надійну законодавчу базу захисту прав власності [12, с. 61]. Що стосується Тайваню, то тільки той факт, що 98% економіки складають малі та середні підприємства, вже сам каже за себе. Такому розвитку бізнесу, безумовно, сприяло сприятливе середовище, створене макроекономічною політикою країни.

4) Податкова система. Пріоритетним напрямом реформ у всіх країнах – «азіатських тиграх» стала податкова система, оскільки саме реформи у цій сфері дозволили збудувати промисловий сектор. Податкова система була спрямована на заохочення приватних інвестицій, надання податкових пільг у разі інвестування прибутків тощо. Сьогодні податкова система «азіатських тигрів» ліберальна і сприяє економічному розвитку країн. Як можна побачити, у всіх країнах податок

на дохід значно перевищує ставки з податків на прибуток, що сприяє розвитку бізнесу. У цьому непрямі податки становлять незначну величину [19, с. 702].

5) Орієнтація експорту. Не є таємницею, що пріоритетним напрямком розвитку «азіатських тигрів» є орієнтація на посилення експортних позицій на світовому ринку. При цьому основний акцент робиться на розвиток високотехнологічної продукції. Варто також наголосити на групі основних торгових партнерів країн. Якщо початку 1960-х гг. основними торговими партнерами «азіатських тигрів» були навіть Європа, то сьогодні домінуючу роль грає Китай та інші азіатські ринки, що загалом свідчить, що азіатський регіон стає самодостатнім з економічної погляду, причому це стосується як експорту, і імпорту. Змінилася також структура експорту азіатських тигрів. Якщо на початку шляху країни експортували товари легкої промисловості та експорт був орієнтований на споживчі товари, то сьогодні це високотехнологічні та капітальні товари. Так, частка високотехнологічного експорту у загальному експорті у Сінгапурі в середньому за період 1988–2016 років становить близько 55%, а у 2017 р. – 49%. У Південній Кореї ці цифри дещо нижчі: 26,7 та 26,6 % відповідно.

6) Фінансова система азіатських тигрів характеризується високим рівнем розвитку. Можна стверджувати, що на відміну від західної економіки азіатський фінансовий ринок більш надійний і менш схильний до волатильності на світових ринках через якісний нагляд з боку держави стосовно інститутів фінансового посередництва. Серед «азіатських тигрів» у цій сфері Гонконг можна вважати лідером як здійснених реформ, так і досягнутих результатів [21, с. 215].

7) Людський капітал. Вкладення у людський капітал завжди окупають себе у довгостроковій перспективі. Досвід «азіатських тигрів» доводить цю тезу. Сьогодні «азіатські тигри» займають лідируючі позиції щодо індексу розвитку людського капіталу. Його показники перевищують середній показник країн з високим рівнем розвитку людського капіталу і становлять у Південній Кореї 0,88, Гонконгу 0,90 і Сінгапурі 0,91.

8) Боротьба з корупцією. Мабуть, одним із найскладніших завдань реформаторів було вирішення проблеми корумпованості державного апарату. Досвід усіх чотирьох країн доводить, що боротьба з корупцією не може здійснюватись за допомогою м'яких ліберальних кроків. У всіх країнах був реалізований дуже жорсткий (аж до страти як кримінальне покарання) підхід. При цьому кожна країна підійшла до цього питання досить індивідуально, з урахуванням специфіки державного устрою, економіки, ментальності та багатьох інших чинників. Поєднує «азіатських тигрів» у цьому питанні лише одне – безперечний та незаперечний успіх у вирішенні проблеми корупції в країні.

9) Стратегія розвитку. Мабуть, найвагомим чинником успіху «азіатських тигрів» є стратегічний підхід до реформ. Багато країн у різні періоди здійснювали успішні реформи, які у короткостроковій перспективі призводили до певних позитивних результатів. Досвід азіатських країн загалом відрізняється послідовністю проведених реформ. Можливо, однією з головних причин такого підходу є беззмінність влади і достатній авторитарний режим правління [22, с. 16]. Незважаючи на значний акцент на створення ліберальної, ринкової економіки, у всіх країнах, що розглядаються, на чолі реформ стояли ідеологи, які протягом тривалого періоду зберігали одноосібну владу. Таким чином, послідовність реформ забезпечувалася завдяки сильній політичній волі, яка не має суттєвої опозиції.

10) Іноземні інвестиції. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є важливим компонентом для становлення економікою, що розвивається. При цьому, як відомо, окрім самого капіталу, ПІІ приносять у країну технології, сприяють покращенню якості людського капіталу, інвестиційного середовища та в результаті стимулюють економічне зростання [20, с. 796]. Проте залучити ПІІ у країну не просте завдання. Враховуючи високу конкуренцію на світовому ринку капіталу, необхідно створити відповідне середовище, досить привабливе для інвестицій. Варто зазначити, що політика «азіатських тигрів» із залучення інвестицій зробила ставку на високотехнологічні та експортоорієнтовані галузі [24, с. 184]. Певною мірою винятком можна вважати Південну Корею, яка не виділяла ПІІ як пріоритет.

Сьогодні «азіатські тигри» створили здорове та надійне інвестиційне середовище і тим самим завоювали довіру з боку інвесторів.

11) Освіта. Кожна країна «азіатських тигрів» вважала пріоритетним напрямом розвиток системи освіти, причому на всіх рівнях. На початку реформ їм вдалося суттєво підвищити рівень грамотності населення та не зупинитися на досягнутому. «Азіатські тигри» приділяють велику увагу системі освіти загалом. Про це насамперед свідчить частка видатків на освіту як щодо ВВП, так і в частці від загальних державних витрат. Останній показник по всіх країнах займає понад 20% ВВП [24, с. 185].

Успіх у сфері розвитку системи освіти «азіатських тигрів» незаперечний. Так, сьогодні країни займають високі позиції в рейтингу національних систем вищої освіти, трохи поступаючись системам освіти США і Європи, що традиційно склалися (рис. 1.6).

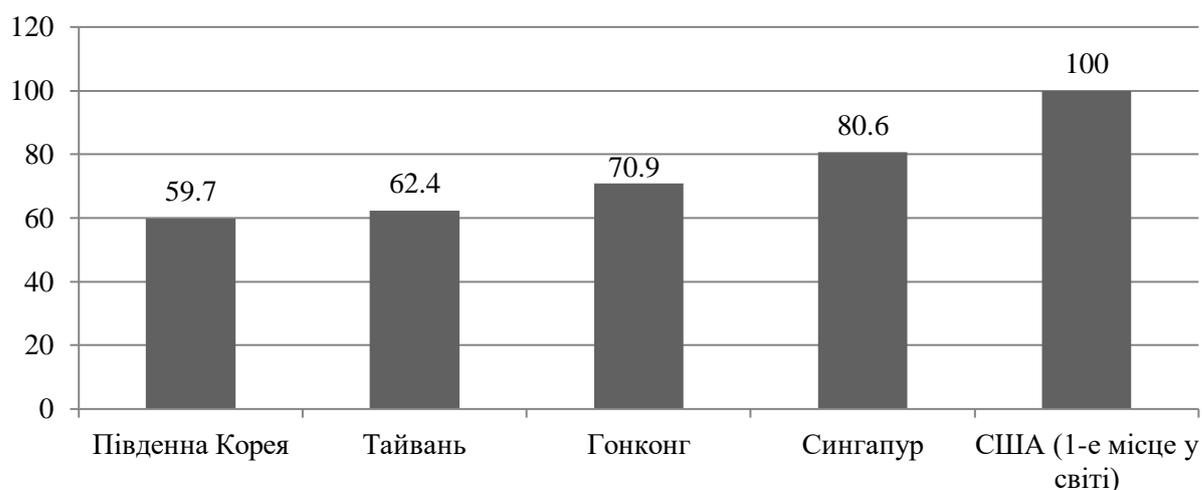

Рис. 1.6 – Рейтинг національних систем вищої освіти

Джерело: складено автором за даними [1; 4]

У світовій економіці «азіатські тигри» міцно посіли своє місце. При цьому індикатори розвитку країн вказують на високий рівень самодостатності, який вони зуміли досягти за роки реформ. Розглядаючи деякі якісні характеристики рівня життя, можна відзначити, що практично за всіма категоріями «азіатські тигри» займають провідні позиції та незначно відстають від лідерів за рівнем та якістю

життя у світі. Як було зазначено вище, досягнення високого рівня добробуту населення є пріоритетним завданням макроекономічного регулювання. І в цьому ракурсі можна стверджувати, що «азіатським тиграм» вдалося досягти цієї мети. До факторів успіху, виявлених під час дослідження, можна віднести такі:

1) Кожна країна, використовуючи досвід провідних країн світу в галузі побудови ефективної ринкової економіки, реалізуючи реформи, застосовувала виключно індивідуальну та адаптовану під специфіку своєї економіки політику, що дозволило досягти кращих результатів.

2) Усі країни поєднали у процесі реалізації реформ жорстке державне регулювання та забезпечення максимально ліберальних умов для ринкових відносин. Такий підхід докорінно відрізняється від макроекономічного регулювання у західних економіках, де ліберальна державна політика зумовлює ринкові відносини.

3) Кожна з розглянутих країн максимізувала використання наявних у розпорядженні ресурсів. При тому, що всі країни відрізняються високим рівнем ПШ, в економіках були створені механізми, що генерують внутрішні джерела зростання, що дозволило уникнути значних втрат від різних зовнішніх шоків. Іншими словами, кожній економіці вдалося досягти високого рівня самодостатності.

Слід також відмітити, що аналіз реформ, проведених в «азіатських тиграх» з урахуванням подібних показників, і навіть відмінностей у макроекономічному регулюванні, дозволив дійти висновку щодо необхідності застосування системного підходу під час здійснення корінних економічних змін. Вищевикладений приклад «азіатських тигрів» достовірно ілюструє необхідність цілісного уявлення про напрями та зміст реформованих сегментів економіки та державного регулювання. Лише в такому ракурсі можна досягти бажаних результатів і лише за такого підходу можна забезпечити не тільки економічне зростання в країні, а й високий рівень життя та добробуту населення.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ «АЗІЙСЬКИХ ТИГРІВ»

2.1. Інноваційні чинники як детермінанта економічного розвитку країн «азіатських тигрів»

У сучасних умовах світового домінування економічно розвинених країн (США, Японія, країни ЄС) важко досягти такого ефекту. Але у другій половині ХХ ст. деякі держави Східної Азії (так звані «азіатські тигри») зуміли привернути увагу міжнародного співтовариства завдяки динамічним змінам у політичній та фінансово-економічній сфері. Азіатським тиграм вдалось побудувати національні інноваційні системи (НІС), що є сукупністю національних державних, приватних та громадських організацій та механізмів їх взаємодії, в рамках яких здійснюється діяльність зі створення, зберігання та поширення нових знань та технологій. Економічна корисність знань, що отримуються, зберігаються та використовуються в НІС, полягає в ефективності інноваційної діяльності. Сама інновація має різні форми, включаючи просту адаптацію вже наявних в інших галузях виробництва продуктів та модернізацію існуючих технологій. Прогрес в інноваціях базується на складній системі взаємозв'язків елементів, що виробляють різні типи знань, керують їх потоками, розподіляють та забезпечують їх додаток.

Інноваційна діяльність у частині створення технологічних інновацій представляється як процес, виходом якого служить технологічна конкурентоспроможність продукції і на виробництв, а входом — чинники, її визначальні. Процес цей носить складний та нелінійний характер, містить безліч зворотних зв'язків та мережевих взаємодій [3, с. 38]. Як фактори технологічної конкурентоспроможності розглядаються відповідні складові характеристики інноваційної діяльності та інноваційного потенціалу. Особлива увага приділяється взаємодії факторів стимулювання та мотивації до інноваційної діяльності,

ресурсної сили (розмірів) підприємств, власності, конкуренції інноваційних підприємств, ступеня технологічності та системи взаємозв'язків НІС.

Слід також зазначити, що «азіатські тигри» були значно обмежені у корисних копалинах, але змогли максимально ефективно використати свої запаси дешевої та якісної робочої сили, на що великий вплив справила ефективна система освіти та дисципліна, сформована на основі виховання конфуціанського. Це є причиною створення цими країнами експортно-орієнтованої економіки, двигуном якої стала сфера послуг.

Вагомим фактором, що сприяв появі «азіатських тигрів», була «холодна війна». У 1962 році під час індійсько-китайської війни в країнах східної Азії панували антикомуністичні настрої, тому вони могли користуватися підтримкою із заходу, а саме технічною та фінансовою допомогою. Формування сприятливих умов залучення іноземних бізнес-партнерів мало велику роль розвитку національних інноваційних систем азіатських тигрів [24, в. 211]. Оскільки власних промислових потужностей у країнах не вистачало, вони цілеспрямовано створювали умови для залучення іноземних інвесторів (причому на певний період зробили створення інвестиційного клімату головним пріоритетом). Німеччина, Великобританія, Франція, США та інші країни почали активно створювати нові ініціативи на території «тигрів», а також переносити вже існуючі «осередки» виробництва або відкривати їх філії.

На сучасному етапі розвитку світової економіки спостерігається інтенсифікація початку нового типу економічного розвитку, заснованому на інноваціях (innovation-driven economies). Це стає пріоритетним напрямом політики різних країн світу. Все більшого значення надається розвитку науково-технічної сфери, що включає науку, освіту, технології, наукомісткі галузі, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи НДДКР). Важливість цього процесу визначається зростаючою глобальною конкуренцією право кожної країни займати гідне місце у системі світового господарства. При цьому останніми роками відчутно збільшився внесок країн Південно-Східної Азії до інноваційного розвитку

світової економіки [19, с. 702]. Зважаючи на це, особливий інтерес представляє дослідження національних інноваційних систем (НІС) так званих «азіатських тигрів», або «азіатських драконів», – економік Сінгапуру, Південної Кореї, Гонконгу та Тайваню, які починаючи з 1960-х років показують високі темпи економічного зростання та відносяться, за даними Міжнародного валютного фонду, до 39 провідних економік світу [12, с. 16]. Інноваційна політика цих країн, спрямована на вкладення інвестицій у дослідження та розробки, освіту, інфраструктуру, а також експортна орієнтація «азіатських тигрів», дозволили їм перебувати на початку рейтингу у світових індексах, що характеризують різні аспекти інноваційного розвитку.

Слід зазначити, що в основі досягнень Сінгапуру у створенні інноваційної економіки лежить державна політика та стратегія, спрямована на залучення прямих іноземних інвестицій, розвиток інфраструктури, людського капіталу, досліджень та розробок. Важливими є підтримка з боку держави у вигляді капіталовкладень у НДДКР (табл. 2.1), а також створення сприятливих умов розвитку інновацій, бізнесу, стартапів.

Таблиця 2.1 – Державні ініціативи уряду Сінгапуру, спрямовані на розвиток інновацій, науки та підприємництва, млрд дол. США

Національний технологічний план	Національний план «Наука і технології»			Дослідження, інновації та бізнес	
	1995 рік	2000 рік	2005 рік	2010 рік	2015 рік
2 млрд. дол. США	4 млрд. дол. США	6 млрд. дол. США	13,5 млрд. дол. США	16 млрд. дол. США	19 млрд. дол. США

Джерело: [28]

Отже, стрімкому економічному розвитку Сінгапуру сприяли інвестиції в дослідження, інновації та наукомісткий бізнес.

Щодо Тайваню слід визначити, що в останні десятиліття саме Тайвань став центром залучення інвестицій в азіатському регіоні. У 2015 р. Тайвань експортував товарів на 180 млрд. дол. США більше ніж імпортував. Політика, спрямовану

залучення інвестицій, розпочата 1970-х гг. з реалізації 10 великих будівельних проектів, дозволила країні в стислі терміни стати вже експортером капіталу.

У Тайвані випускають свою продукцію такі компанії, як D-Link (мережні пристрої (модеми)), Advantech (програмне забезпечення), Transscend (пристрою для зберігання пам'яті (жорсткі диски, карти пам'яті)). Розвиваються також «зелені технології». Прикладом цього можуть бути Gogoro SmartScooter (електроскутер) та Gogoro Energy Network (понад 220 станцій підзарядки по всьому Тайбею). За розрахунками розробників, менше ніж за рік власники електроскутера зменшили викиди вуглекислого газу на 33673 т, відмовившись від 15993770 л бензину [12, с. 117]. Світову популярність також отримали такі компанії, як HTC і Acer, Asus, Edimac, ZyXel. За даними дослідження Best Taiwan Global Brands 2016, проведеного британським агентством Interbrand, фірма Asus є найдорожчим тайванським брендом.

У Тайвані завершився План розвитку електронного уряду 2011–2016 рр., спрямований на просування використання портативних пристроїв, бездротових широкосмугових мереж та Web 2.0 додатків, розширення баз даних. У грудні 2014 р. було видано резолюцію 3429, відому як «Інноваційна та підприємницька політика», головною метою якої є об'єднання місцевого та зарубіжного капіталу та знань для трансформації країни в центр інновацій та бізнесу. У вересні 2016 р. уряд підписав план розвитку азіатської «Кремнієвої долини» [12, с. 118].

Республіка Корея традиційно вважається однією з найбільш високотехнологічних країн світу. На етапі розвитку країни базується безліч світових постачальників устаткування, що підтверджує це твердження. На ринку мережевого обладнання ці країни представлені такими брендами, як Samsung, AddPack Technology, ILSINTECH та ін.

Республіка Корея стала зразком успішного економічного розвитку. У період із 1970 по 2013 роки ВВП на душу населення, що змінюється в позитивну сторону завдяки сильному виробничому і промисловому потенціалу країни, зріс з 255 до 25 976 дол. США, що перетворило її на одного з економічних «тигрів» Азії. Серед

багатьох факторів, що сприяють цьому успіху, можна відзначити відданість країни технологічному прогресу та формуванню освіченої, кваліфікованої робочої сили. Сьогодні Республіка Корея – єдина країна, яка перетворилася з великого отримувача зовнішньої допомоги на великого донора. Проте уряд визнає, що це значне економічне зростання не є стійким. Країна відчуває гостру конкуренцію з боку Китаю і Японії, експорт «пробуксовує», а глобальний попит на «зелений» зростання руйнує рівновагу, що склалася. Крім того, швидке старіння населення та зниження коефіцієнта народжуваності ставлять під загрозу довгостроковий економічний розвиток Кореї. Домогосподарства із середнім рівнем доходу важко зводять кінці з кінцями за умов стагнації заробітної плати, і є ознаки очевидного соціального лиха. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) повідомляє, що рівень розлучень у країні останніми роками подвоївся, а рівень самогубств є найвищим серед членів ОЕСР. Настав час розробити альтернативну модель розвитку [27].

Стрімкий розвиток науки та наукомістких галузей, створення власної науково-дослідної бази – ще один чинник інноваційної економіки країн. Хоча країни «азіатські тигри» є ключовими гравцями у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (за оцінками експертів вони займають третину світового експорту), останніми роками зростає частка «нетехнічних» інновацій, а саме маркетингових та організаційних. На урядовому рівні також значні зусилля спрямовуються на формування інноваційної культури та дотримання принципів «креативної економіки». Венчурні фонди запроваджують програми для комерціалізації технологій із глобальним потенціалом. Також компанії з країн «азіатських тигрів» не лише є одержувачами прямих іноземних інвестицій, а й виступають у ролі інвесторів проектів у галузі інфраструктури, комунікаційних технологій, освіти, проектування, дослідно-конструкторських робіт та випробувань.

Факторами розвитку стали низка інноваційних управлінських рішень та заходів компаній країн «азіатських тигрів», які є основними напрямками розвитку,

за допомогою вибору яких компанії досягли успіху або планують розвиватися в майбутньому. Розглянемо їх докладніше [13, с. 245]:

1) Реалізація діяльності області, відповідної останньому технологічному укладу. Альтернативні види енергії, наноелектроніка, молекулярна та нанофотоніка, біотехнологія, інформаційні технології, когнітивні науки, соціогуманітарні технології, конвергенція нано-, біо-, інфо- та когнітивних технологій тощо. У переважній більшості випадків представники цих галузей займаються постійним розвитком та розширенням своєї номенклатури, а також спрямовують свою діяльність на різке зниження енергоємності та матеріаломісткості виробництва, конструювання матеріалів та організмів із задалегідь заданими властивостями. Hyundai Motor активно працює в галузі інтелектуального транспорту. На сьогоднішній день компанія розробляє концепцію «гіпер-інтегрованого та інтелектуального автомобіля» для чого співпрацює з провідними світовими компаніями, що працюють у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Головний фокус науково-дослідних робіт полягає у створенні нових цінностей та стандартів зручності для користувачів.

У зв'язку з постійно зростаючим енергоспоживанням у Сінгапурі розроблено енергетичну стратегію країни, всіляко стимулюються програми щодо зниження енергоспоживання, підвищення енергобезпеки та розробки альтернативних видів енергії.

2) Різкий «переворот» традиційної галузі. Феноменом ринку азійських країн і, зокрема, країн «азійських тигрів» є онлайн торгівля у формі «блогшопів». Багато популярних блогів, наприклад, dressabelle, Agneselle, HerVelvetVase, Ohvola, CatWorld та ін (часто стартували на безкоштовних платформах) стали повноцінними магазинами, які мають неймовірну кількість веб-трафіку щодня і потрапляють у топ світових сайтів.

Компанія Xing Mobility (Тайвань) оприлюднила суперкар Miss R, який за швидкістю перевершує Tesla Roadster. Цікавим також є той факт, що влада Тайвані

декларує заяви про те, що найближчими роками країна повністю перейде на електротранспорт.

3) Придбання зовнішніх стартапів для розвитку. Будь-які підприємства мають два основні напрямки інноваційного розвитку: реалізація інноваційної діяльності власними силами чи так званий «імпорт» ідей інновацій. Саме до останнього варіанту відноситься, зокрема, і придбання стартапів. Такий напрямок постійно використовує, наприклад, компанія Samsung Electronics. У 2018 році стало відомо про нове придбання Samsung Electronics – єгипетського стартапу Kngine (пошукова система, яка використовує можливості штучного інтелекту). Раніше Samsung Electronics придбав сервіс мобільних платежів LoopPay та стартап Viv Labs, який розробив програму штучного інтелекту Viv.

4) Копіювання та адаптація. Хоча споживачі в країнах «азіатських тигрів» дуже сприйнятливі до новинок будь-якого типу та орієнтуються на «західні» тренди, їм властивий високий рівень прихильності до традицій та лояльності до національного виробника. Як приклад можна навести Південну Корею, де у всіх сферах переважають національні гравці. Навіть такі гіганти, як Google і Yahoo, були витіснені місцевими компаніями, такими як Naver і Daum. Також одним із трьох південнокорейських стартапів, які входять до так званого «Клубу єдинорігів» (капіталізація понад 1 млрд дол. США), є онлайн-рітейлер Coupang, якого часто називають заміником Amazon. Месенджер Какао успішно витіснив своїх іноземних конкурентів. У Сінгапурі існує ще один «єдиноріг» – Grab, – технологічна компанія, що пропонує транспортні послуги, доставку продуктів та платіжні рішення. Grab можна розглядати своєрідним заміником Uber. І таких прикладів копіювання та адаптації можна навести тисячі [13, с. 246].

Успішному розвитку країн «азіатські тигри» сприяла політична стабільність та модернізація економічного та суспільного життя в регіоні. Сьогодні важко заперечувати вплив глобалізації на життєдіяльність окремих країн. Випереджальний розвиток світової економіки посилює взаємозв'язок між національними економіками. Умовами успіху стають створення сприятливих умов

іноземних інвестицій та розвитку іноземного бізнесу. Так, нові індустріальні країни Східної Азії змогли не лише врахувати інтереси та потреби внутрішніх контрагентів, а й залучити, а також утримати іноземних партнерів. Завдяки трансформації національних економічних систем, було досягнуто небувалого виробничого прориву, сформовано нове конкурентне середовище.

2.2. Оцінка економіки «азійських тигрів» в міжнародних рейтингах інноваційного розвитку

Оцінка економіки «азіатських тигрів» в міжнародних рейтингах інноваційного розвитку здійснена за використанням даних таких рейтингів, як:

- 1) глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index);
- 2) глобальний індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index);
- 3) глобальний індекс креативності (Global Creativity Index);
- 4) інноваційний індекс Блумберга (Bloomberg Innovation Index – BII);
- 5) національний індекс кібербезпеки (National Cyber Security Index – NCSI).

В таблиці 2.2 представлено положення досліджуваних країн у світових рейтингах.

Таблиця 2.2 – Положення «азіатських тигрів» у світових рейтингах інноваційного розвитку, місце

Країна/територія	ГІІ 2015	Networked Society City Index 2016	GCR 2019-2020	ВІІ 2021	ГІІ 2022	NCSI (кібербезпека) 2021	NCSI (рівень цифровізації) 2021
Сінгапур	9	3	3	3	7	71,43	79,93
Південна Корея	31	10	26	1	11	68,83	82,23
Гонконг	21	14	6	37	16	70,54	82,16
Тайвань	–	11	15	–	–	69,15	81,46

Джерело: складено автором за даними [30-35]

Розглянемо особливості Сінгапуру, однієї з найуспішніших економік країн Південно-Східної Азії, яка відома всьому світу високим ступенем відкритості, розвиненістю інфраструктури, інституційного середовища, фінансового сектора. Сінгапур входить до десятки найінноваційних економік країн світу, згідно з різними рейтингами та індексами. Так, у глобальному індексі інновацій 2022 року Сінгапур посів 7-е місце і став лідером у субіндексі, що показує ресурси, які має країна, та умови проведення інновацій. Сильними сторонами національної інноваційної системи Сінгапуру є:

1) «інститути» - 1-е місце за цим напрямком, включаючи перші місця за показниками політичного середовища, ефективності уряду та регулятивного середовища;

2) «інфраструктура» - 2-е місце;

3) «розвиненість ринку» - 4-е місце за цим напрямком, включаючи 1-е місце за показником «інвестиції»;

4) «рівень розвитку бізнесу» – 2-е місце.

Поліпшуються практичні результати здійснення інновацій – 17-е місце у цьому субіндексі. За напрямками «результати в галузі знань та технологій» та «результати творчої діяльності» Сінгапур посів 11-те та 32-е місця відповідно. У глобальному індексі конкурентоспроможності 2019-2022 Сінгапур входить до першої трійки, поступаючись лише Швейцарії та Гонконгу. За даними індексу, Сінгапур є лідером за показниками «вища освіта» та «ефективність ринку товарів», за показником «інститути» поступається лише Фінляндії, а за «розвиненістю ринку фінансів» – Нової Зеландії та США [31].

Згідно з даними глобального індексу креативності 2015 року, в якому аналіз креативності країни проведено на основі таких показників, як «Технології», «Талант» та «Толерантність» (3Т), Сінгапур з індексом 0,896 посів 9 місце, поступаючись Ісландії (8-е місце) та Швеції (7-е місце). Примітно, що за деякими показниками ключових 3Т економічного розвитку Сінгапур не поступається країнам, рейтинг яких вищий.

Інноваційний індекс Блумберга (ВІІ) представляє рейтинг найінноваційніших країн світу, при розрахунку якого використовують статистичні дані різних міжнародних організацій. Аналітики Bloomberg розглядають понад 200 економік та оцінюють їх за семи критеріями, які мають безпосереднє відношення до бізнесу, виробництва, рівня освіти та науково-дослідної діяльності, а саме: витрати на НДДКР, додана вартість виробництва, продуктивність, ефективність освіти, концентрація високотехнологічних компаній, науковий персонал та патентна активність. З країн, які надали дані хоча б за шістьма критеріями, обирають топ-50 інноваційних економік. У 2021 р. Сінгапур став третьою інноваційною економікою світу, потіснивши Німеччину та Швейцарію. Незважаючи на зниження показників продуктивності, Сінгапур є лідером за показником ефективності освіти (2-е місце), випереджає Японію за показниками, що вимірюють додану вартість виробництва (5 місце). Спостерігається поліпшення патентної активності: з 24-го місця у 2015 р. на 12-те у 2020 р. [30].

Для аналізу також використано індекс розвитку мережевого товариства міст (Networked Society City Index), представлений компанією Ericsson у співпраці з консалтинговою компанією Sweco. Цей індекс оцінює рівень реалізації «концепції потрійного критерію» (TBL – triple bottom line), згідно з якою мають враховуватися як економічні, так і соціальні та екологічні результати діяльності, а також зрілість використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Відповідно до індексу розвитку мережевого товариства у містах 2016 р. Сінгапур посідав 3-є місце (4-е місце у 2014 р.). Зазначимо, що на першій позиції знаходиться Стокгольм (1-е місце у 2014 р.), на другій – Лондон (2-е місце у 2014 р.), на сьомій – Нью-Йорк (7-е місце у 2014 р.), на дев'ятому – Токіо (10-е місце у 2014 р.). Сінгапур має менш високі показники з електронної комерції та мобільних платежів, однак є одним із лідерів за якістю та доступом до мобільної широкопasmової мережі [35].

На сьогоднішній день Тайвань є 15 конкурентоспроможною економікою. Згідно з індексом розвитку мережевого суспільства в містах, Тайбей піднявся з 13-

го місця (2014 р.) на 11-те, змістивши Лос-Анджелес на 12-ту позицію. Місто показує добрі показники розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

В основі конкурентоспроможності корейських продуктів лежать інновації та технології. Найбільш важливими факторами економічного розвитку стали доступ товарів на ринки західних партнерів, опора на інновації та технології під час проведення реформ у всіх сферах життя суспільства, орієнтир на експорт; величезні інвестиції в дослідження та розробки (згідно з даними Організації економічного співробітництва та розвитку, в 2016 р. Республіка Корея проінвестувала близько 4,23% ВВП у цю область) [31].

Республіка Корея зберегла 11-е місце в глобальному інноваційному індексі 2022 р. і показала досить високі результати, займаючи 14-ту позицію за коефіцієнтом ефективності інновацій, 16-е місце за субіндексом, що має ресурси, які мають ресурси, та умови для проведення інновацій, та 9-ю позицію щодо субіндексу, що визначає практичні результати здійснення інновацій [33].

Виходячи з даних глобального інноваційного індексу 2022 до сильних сторін НІС Республіки Корея можна віднести:

- 1) «людський капітал та дослідження» – 2-е місце в рейтингу за цим напрямком, а за показником «дослідження та розробки» посідає лідируючі позиції;
- 2) інфраструктура – 13-е місце в рейтингу за цим напрямком, займає лідируючі позиції за показниками розвитку ІКТ, у тому числі 3-е місце з використання ІКТ, 4-е місце з електронної участі та взаємодії громадян та уряду;
- 3) «результати в галузі знань та технологій» – 6-е місце, посідає 2-е місце за показником «створення знань» та 1-е місце за кількістю патентів у цій групі.

До слабких сторін розвитку інноваційної економіки Республіки Корея відносять: «інститути» – 31-е місце, що відкриває можливості для подальшого розвитку; «результати креативної діяльності» – 21-е місце; «екологічна стабільність» – 79-е місце; «імпорт ІКТ-послуг» – 100-е місце. Однак, якщо розглядати останні показники, то слабкими є виключно по відношенню до інших лідерів з розвиненою інноваційною економікою.

Південна Корея вже чотири роки зберігає 26 позицію в глобальному індексі конкурентоспроможності (з 2017 року по 2020 рік). Слід зазначити, що, незважаючи на стійку позицію в рейтингу, Кореї вдалося досягти значних результатів за низкою показників, таких як «макроекономічна стабільність» (2-а позиція), «інститути» (58-а позиція). Вдалося також піднятися в рейтингу та посісти 74-е місце за показником «розвиненість фінансового ринку», а за показником «інноваційний потенціал» – 18-е місце. За даними глобального індексу креативності 2015, Республіка південна Корея посіла 31-е місце зі 139 країн, при цьому вона лідирує за однією зі складових цього індексу, так званих 3Т, а саме за «Технологіями». За показником «Інвестування у дослідження та розробки» Республіка Корея слідує за Ізраїлем та Фінляндією. Як відомо, одним із стандартних вимірів інновацій є кількість патентів. За цим показником із 3606 патентами на 1 млн. осіб Республіка Корея очолює список (Японія - 2691, 2-е місце). За індексами «Талант» та «Толерантність» Республіка Корея знаходиться на 50-му та 70-му місці відповідно [31].

Південна Корея зазвичай очолює інноваційний індекс Блумберга. Країна лідирує в патентній активності, є другою за витратами на дослідження та розробки та доданою вартістю виробництва. Спільна робота уряду та приватного сектору (наприклад, компанії Samsung Electronics, LG Chem), що сприяє оперативній комерціалізації інновацій, дозволила Кореї зберегти першість у рейтингах 2020-2021 рр. та зміцнити свої позиції за такими показниками, як «науковий персонал» – 4-е місце та «продуктивність» – 21-е місце. У 2021 р. Сеул посів 10 місце в рейтингу розвитку мережевого товариства міст, що пояснюється значним поліпшенням реалізації концепції потрійного критерію TBL [33]. З 2013 р. у Сеулі працює Центр «зелених» технологій, який робить величезний внесок у розробку національних програм їх розвитку та дифузії. У 2020 р. Південна Корея увійшла до першої сімки країн із «зеленою» енергетикою, а до 2050 р. – планується перейти на самозабезпечення країни електроенергією [33].

Гонконг відомий усьому світу як один із найбільших комерційних та фінансових центрів Південно-Східної Азії (третій фінансовий центр світу, за даними Global Financial Centers Index [31]). Тут активно розвивається сфера послуг, внесок якої у ВВП у період з 2015 по 2021 р. варіювався від 91,8 до 93,1%. Гонконг є ідеальним місцем для ведення бізнесу, залучаючи інвесторів низьким оподаткуванням, відсутністю тарифів, квот та валютного контролю.

За даними глобального інноваційного індексу 2022, Гонконг є 16-ю інноваційною економікою у світі, посівши 8-е місце в субіндексі, що описує ресурси, які має країна, та умови для проведення інновацій, зберігаючи високі позиції за показниками, що характеризують інститути (3-е місце) та розвиненість внутрішнього ринку (2-е місце). До сильних сторін національної інноваційної системи Гонконгу також можна віднести чистий приплив іноземних інвестицій до ВВП, екологічну стійкість, капіталізацію ринку, чистий приплив прямих іноземних інвестицій як відсоток до ВВП (займає 1-е місце за даними індикаторами), «вища освіта» – 4-е місце та «кредити» – 3-е місце. За субіндексом практичних результатів здійснення інновацій Гонконг знаходиться на 25-му рядку [33].

Слабкі сторони національної інноваційної системи Гонконгу відображає коефіцієнт ефективності інновацій (73 місце), а також «експорт послуг ІКТ» (101 місце), кількість патентних заявок, поданих резидентами до національного патентного відомства (73 місце) та «експорт креативної продукції, % від загальної торгівлі» (79 місце), невисокий рівень фінансування НДДКР з-за кордону (56 місце) [33].

Вже шість років Гонконг входить до десятки найбільш конкурентоспроможних країн світу, згідно з даними глобального індексу конкурентоспроможності, і посідає 6 місце. Потрібно відзначити, що Гонконг показує впевнені результати за всіма показниками і не опускається нижче 33 місця по кожному з них. Сильною стороною, безперечно, є інфраструктура (вже 8 років зберігається 1-е місце), що демонструє відмінну якість усіх видів шляхів сполучення, а також ліній електропередач. Фінансовий сектор відомий усьому

світу своєю розвиненістю, надійністю та стабільністю, а ринок праці – гнучкістю та ефективністю.

Глобальний індекс креативності 2015 року визначив Гонконг на 21-ю позицію з індексом 0,715. За показниками Гонконг показав такі результати: «Технології» – 32-е місце (це пов'язано з тим, що, незважаючи на 4-у позицію за кількістю патентів (1797 патентів на 1 млн осіб), він знаходиться на 36-й позиції за показником «інвестування досліджень та розробок», поступаючись Сербії (35-е місце) та Польщі (34-е місце)), «Талант» – 32-е місце, «Толерантність» – 30-е місце («расові та етнічні меншини» – 51-е місце) [32].

У рейтингу «Інноваційний індекс Блумберга» Гонконг зайняв 37-й рядок. Слід зазначити, що покращуються показники продуктивності (4 місце), патентної активності (29 місце), збільшуються витрати на дослідження та розробки (41 місце), а також частка наукового персоналу (25 місце) [33].

Гонконг опустився на п'ять позицій і посів 14 місце в індексі розвитку мережевого товариства міст 2016 (9 місце в 2014 р.). За рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій є невеликі покращення, але падіння в рейтингу пояснюється тим, що погіршилися показники TBL, які пов'язані з екологічним критерієм. Наприклад, Гонконг показує хороші результати, коли справа стосується перевезень, проте існує величезна залежність від видів палива. Зазначається також гендерна нерівність при працевлаштуванні та участі у дослідженнях та розробках [33].

За останніми роками кібербезпека стала основним напрямком національних систем.

Національний індекс кібербезпеки (NCSI), розроблений та керований Академією електронного управління, з 2016 року слугує ключовим інструментом для підтримки цієї діяльності та допомоги країнам у розвитку їхніх спроможностей у сфері кібербезпеки [34]. Академія електронного управління допомогла більш ніж 40 країнам оцінити свою національну готовність до запобігання та реагування на кіберзагрози, створити механізми управління кібербезпекою та управління

ризиками, розробити відповідне законодавство, зміцнити потенціал запобігання та реагування на інциденти або проаналізувати найкращі практики підвищення обізнаності з питань кібербезпеки. Серед критеріїв, які впливають на оцінку в методології NCSI, – здатність держави визначати кіберзагрози, створювати системи захисту від них і розвивати в державі відповідний освітній напрямок. За показником NCSI (кібербезпека) Сінгапур у 2021 р. має 71,43 бали (перше місце – Белгія зі 94,81 балами); за показником NCSI (рівень цифровізації) – 79,93 (на першому місці Швейцарія з 82,93 балами).

В табл. 2.3 представлено рейтинг факторів глобального індексу конкурентоспроможності для Сінгапуру, Республіки Південна Корея, Тайваню та Гонконгу.

Таблиця 2.3 – Рейтинг факторів глобального індексу конкурентоспроможності країн «азіатські тигри» у 2020 році

Фактори	Країни «азіатські тигри»			
	Сінгапур	Південна Корея	Тайвань	Гонконг
Інститути	1	58	34	9
Інфраструктура	2	12	16	1
Макроекономічна стабільність	2	2	8	6
Здоров'я та освіта	10	12	10	26
Вища освіта та професійна підготовка	9	10	12	14
Ефективність ринку праці та послуг	8	9	8	2
Ефективність ринку праці	8	9	6	4
Розвиток фінансового ринку	5	74	56	5
Рівень технологічного розвитку	4	6	8	9
Розмір внутрішнього ринку	4	15	22	33
Розвиток бізнесу	2	8	16	11
Інноваційний потенціал	2	18	14	26

Джерело: складено автором за даними [31]

Таким чином, проведений аналіз дозволив виділити такі особливості національних інноваційних систем азіатських тигрів:

- 1) розвинена інфраструктура, активне використання ІКТ;

- 2) макроекономічна стабільність;
- 3) розвиненість людського капіталу, високий рівень освіти та медицини;
- 4) розвиненість ринку товарів та послуг, високий ступінь відкритості економік, сприятливі умови ведення бізнесу;
- 5) високий рівень технологічного розвитку, стимулювання досліджень та розробок та комерціалізації інновацій.

Важливим фактором розвитку економік країн «азіатські тигри», а також їх присутності на світових ринках товарів та послуг стало досягнення ними значного рівня конкуренто-спроможності, що у свою чергу забезпечено інноваційною складовою в економічному розвитку країн «азіатські тигри».

2.3 Перспективи застосування досвіду економічної моделі країн «азійських тигрів» на інноваційному шляху реформування економіки України

У світовій економіці спостерігається перехід нового інноваційний шлях розвитку. З цією об'єктивною реальністю стикається будь-яка країна, Україна не є винятком. Перед країною стоїть завдання трансформувати інноваційний потенціал для досягнення основних результатів розвитку соціально-економічної системи.

Інноваційний процес сьогодні – це головна домінанта економічного розвитку. На інноваціях почала формуватися економіка знання – нова економіка. Розвинені країни Західної Європи, США та Японія проходять інноваційну трансформацію в економіці та соціальних сферах. Слід зазначити і те, що змінюються умови соціально-економічного розвитку, відбувається інтелектуалізація у виробництві. І в результаті все це впливає як на кількісні, так і на якісні сторони продуктивних сил суспільства. Підвищення ролі позаекономічних факторів, що спостерігаються сьогодні, може сприяти зміні системи всього суспільного відтворення: може змінитися структура суспільного

відтворення, може змінитися структура витрат та споживання, а також форми та пропорції накопичення капіталу.

Для визначення перспективи застосування досвіду економічної моделі країн «азіатських тигрів» на інноваційному шляху реформування економіки проаналізовано динаміку деяких макроекономічних показників України за останні роки.

Таблиця 2.4 – Основні показники зовнішньоекономічних операцій в Україні, млн. дол. США

Показники	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Абс. (2022 від 2017)	Відн. (2022 до 2017), %
Надходження прямих іноземних інвестицій (ППІ)	1871,2	4455	5860	868	6687	838	-1033,2	-55,22
Вкладення прямих інвестицій (ППІ) з України	10,4	5	648	82	-198	344	333,6	3207,69
Експорт товарів і послуг (Е)	52580	57281	63676	59122,3	49121,9	48435,9	-4144,13	-7,88
Імпорт товарів і послуг (І)	55081	63494	67309	54101	50445,8	71377,0	16295,97	29,59
Торговий баланс	-2501	-6213	-3633	5021,3	-1323,9	-22941,1	-20440,1	817,28
Разом обсяг зовнішньоекономічної діяльності (ППІ+Е+І)	109542,6	125235	137493	114173,3	106056,7	120994,8	11452,24	10,45

Джерело: складено автором за даними [9; 16]

На рис. 2.1 показано динаміку ППІ в економіку України. Отже, у 2022 р. вони значно скоротились. Сама ж Україна також інвестує – у 2022 р. вкладення української економіки склали 344 млн. дол. США.

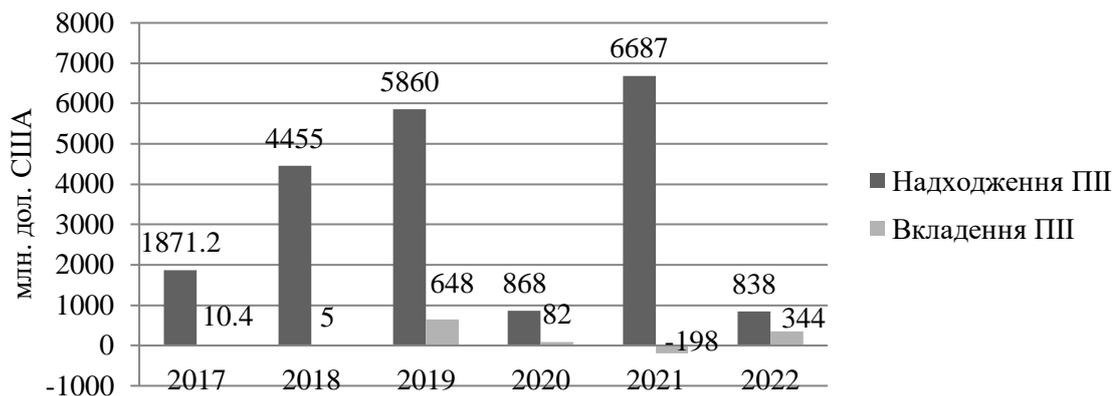

Рис. 2.1 – Динаміка прямих іноземних інвестицій України, млн. дол. США

Джерело: складено автором за даними [9; 16]

Скорочення прямих іноземних інвестицій негативно впливає на економічний розвиток України. На рис. 2.2 показано динаміку експорту, імпорту та торгового балансу.

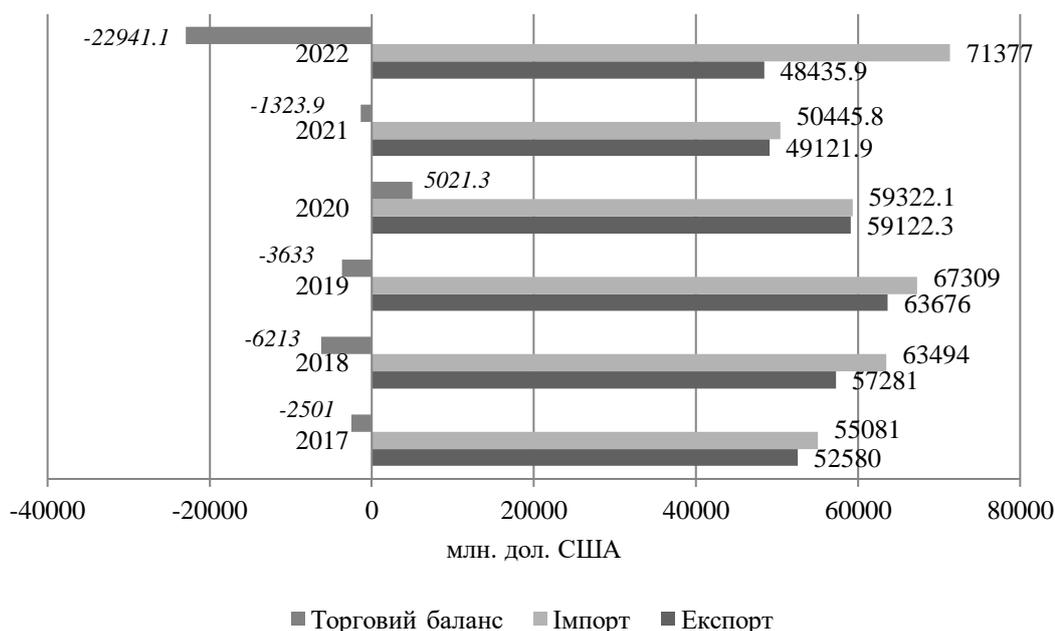

Рис. 2.2 – Обсяги експорту та імпорту України, млн. дол. США

Джерело: складено автором за даними [9; 16]

За представленими даними видно, що імпорт товарів та послуг у 2022 р. значно зріс. експорт знизився у порівнянні до воєнних років і склав у 2022р .

48435,9 млн. дол. США. Торговий баланс є від'ємним, адже економіка України більше імпорту, ніж експортує.

Обсяг зовнішньоекономічної діяльності (що складає суми ПІІ в Україну, інвестиції з України, експорт та імпорт) показано на рис. 2.3.

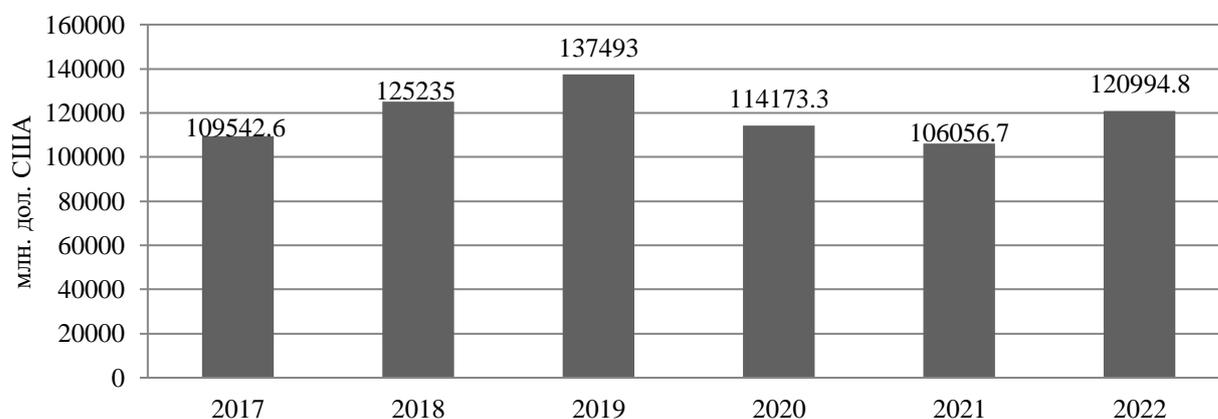

Рис. 2.3 – Обсяги зовнішньоекономічної діяльності України, млн. дол. США
Джерело: складено автором за даними [9; 16]

Основна частина зовнішньої торгівлі складається з операцій імпорту та експорту товарів. У цілому частка експортно-імпортних операцій в загальній сумі зовнішньоекономічної діяльності України є вагомим. Загальний обсяг ЗЕД України у 2022 році зріс на 11452,24 млн. дол. США або на 10,45% порівняно до 2017 року. Цьому сприяло зростання імпорту та вкладення інвестиції.

За період до війни постерігаються досить задовільні тенденції у сфері зовнішньої торгівлі товарами та послугами, а також давальницькою сировиною у тому числі. В цілому за останні 5 років (з 2016 по 2020) обсяги ЗЕД України зросли. Із війною надходження ПІІ скоротились, зменшився експорт.

На жаль, на сучасному етапі Україна не має тих чинників, що були притаманні «азіатським тиграм» та зумовили їхнє стрімке зростання. Так, протягом останніх років українська економіка відчуває значне падіння експорту та зростання імпорту, яке обумовлено тим, що досі не вдалося впровадити імпортозаміщення. Щодо іноземного інвестування в Україні, то воно вже давно стало болючою темою

української економіки. Попри заявлені намагання українських урядовців різних періодів створити сприйнятливі умови для залучення іноземних інвестицій, інвестиційний клімат в Україні відлякує іноземних інвесторів, залишаючи рівень іноземного інвестування вкрай низьким. При цьому специфічні чинники, такі як значна тінізація економіки, складність ведення бізнесу, соціально-економічна невпевненість громадян та інші, гальмуватимуть економічний розвиток України, не зважаючи на вибір теоретичної моделі.

Сучасні тенденції глобалізації економіки можуть сприяти розвитку України. Але глобалізація у свою чергу, може нести у собі як нові можливості, так і загрози для українських підприємств. Наприклад, посилення процесу глобалізації сприяє лібералізації торгівлі, створенню єдиних економічних і правових стандартів, бізнес-центрів, які надалі можуть дати шанс навіть дрібним підприємствам реалізувати свій бізнес в іншій країні. З іншого боку, посилення глобалізаційних процесів веде до підвищення конкуренції, внаслідок чого продукція та послуги багатьох українських підприємств можуть залишитись без достатньої потреби на новому ринку.

Чим швидше розвивається інноваційний процес в Україні, тим швидше зміняться та оцінки економічної ефективності суспільного виробництва. Розглядаючи інноваційність тієї чи іншої економічної системи, застосовують такі ознаки як:

- розвиток громадського виробництва на базі нових технологій;
- переважну роль інновацій у системі економічних інтересів суб'єктів національної економіки.

Але зараз наявність таких ознак вже недостатньо: відбуваються своєрідні якісні стрибки виробництва, при цьому використовується новітня техніка та сучасні ресурсозберігаючі технології. Ці якісні стрибки виробництва є відображенням перетворень у процесі відтворення, у механізмі інновацій. У цих перетвореннях можна розрізнити нові мотиви та цілі діяльності. Існують також інші ознаки, що вказують на інноваційність економічної системи: гнучкість

організаційно-економічних форм бізнесу, підвищену готовність до інновацій фінансово-ресурсного середовища, компетентний науковий кадровий потенціал, який може забезпечити реалізацію інновацій з найвищим рівнем вимог до технології процесу виробництва. Все це – ознаки переходу всієї нашої економічної системи на новий устрій – неіндустріалізацію.

Перехід на шлях інновацій необхідно реалізувати якомога скоріше. Для цього необхідно виявити та обчислити, за рахунок чого можна збільшити обсяги в інновації, визначити та використовувати при цьому додаткові резерви та можливості. Для того, щоб здійснити інноваційний прорив, необхідне всебічне комплексне вирішення поставленого завдання та активні дії всього суспільства у вирішенні даної проблеми.

Існує два шляхи вирішення цієї проблеми. Перший шлях – створення своєї національної моделі системи інновацій. Другий шлях – це спроба інтегрувати вже існуючу інноваційну систему України у світову систему інновацій, використовуючи властивості органічності, зберігаючи при цьому певні напрями у сфері інновацій за собою. Перший варіант видається не зовсім реальним для сучасної України, враховуючи сьогоденне становище на світовому ринку, коли для створення своєї інноваційної моделі треба докласти величезних зусиль у плані дослідження фінансових ресурсів. Другий шлях реальніший. Його можна здійснити тому, що розробки вітчизняних учених є оригінальними і можуть бути потрібні на світовому ринку інтелектуального науково-технічного продукту. За останні роки розробки більшості вчених були предметом їх власного інтересу, за які вони не отримували ніякої матеріальної винагороди. Досягнення науково-технічного рівня в цей період були незначними, країна переживала не найкращі часи. Багато науково-дослідних установ виявилися без фінансування. Однак слід зазначити і те, що різні роботи вчених цього періоду часом перевершували всі світові аналоги, але виявилися незатребуваними. Не можна не враховувати і те, що при цьому існував і існує тіньовий ринок сучасних та актуальних розробок щодо вирішення різних наукових проблем.

Підсумовуючи, необхідно зауважити, що сутність моделі економічного успіху «азіатських тигрів» полягає у вдалому поєднанні базових та специфічних чинників економічного зростання, яке відбулося на хвилі посилення глобалізації. Таким чином, українські перспективи застосування досвіду «азіатських тигрів» вимагають цілісного розуміння зовнішніх та внутрішніх чинників економічного розвитку України та формування власної моделі їхнього поєднання. Важливою складовою цієї моделі має стати визначення зовнішніх ринків розміщення українського експорту та його структури, а також формування умов для залучення іноземних інвестицій та розвитку бізнесу.

ВИСНОВКИ

За проведеним дослідження зроблено основні висновки:

1. Дослідження історичних факторів економічного розвитку країн «азійських тигрів» показали, що значним фактором, якій сприяв появі «азіатських тигрів», була «холодна війна». Під час індійсько-китайської війни у 1962 році у країнах Східної Азії панували антикомуністичні настрої, тому вони скористались сприянням з заходу, а саме технічною та фінансовою допомогою. Багато що з того, що реалізовано в країнах – «азіатських тиграх», є лише історією і не зможе повторитись на сучасному етапі розвитку світової економіки. Кон'юнктура ринку, світовий розподіл ресурсів та економічних потужностей, геополітичні та багато інших факторів сприяли сприятливому розвитку економік «азіатських тигрів» як на початковому етапі реформ, так і в наступні періоди. Проте цей приклад залишається рушійною силою для багатьох країн, що прагнуть здійснити реформи для виведення економіки на новий рівень розвитку.

2. Аналіз статистичного профілю основних показників економічного розвитку країн «азіатських тигрів» показав, що протягом усього періоду, що розглядається (2012-2021 рр.), характеризуються стійким і стабільним економічним зростанням. Варто зазначити, що кожна з країн – «азіатських тигрів» у той чи інший період переживала певне зниження темпів економічного зростання. З погляду рівня безробіття країни також демонструють позитивну динаміку. Середній рівень безробіття протягом останніх років становить близько 3 % в усіх країнах. Серед відмінних характеристик слід зазначити різний підхід до пріоритетів на момент вибору програми реформ. Кожна країна успішно використовувала досвід розвинених економік, включаючи приклад «японського дива». Однак найбільш важливим виявилось те, що кожна країна зуміла адаптувати під власну специфіку приклад реформ, що взятий за основу. Таким чином, їм вдалося зробити акценти на тих перевагах або можливостях, які вони мали на початку реформ. Така адаптація дозволила уникнути помилок, допущених у пострадянський період, коли

інститути, що існують у ринковій економіці, були впроваджені без урахування всякої специфіки конкретних країн.

3. Аналіз реформ, проведених в «азіатських тиграх» з урахуванням подібних показників, і навіть відмінностей у макроекономічному регулюванні, дозволив дійти висновку щодо необхідності застосування системного підходу під час здійснення корінних економічних змін. Вищевикладений приклад «азіатських тигрів» достовірно ілюструє необхідність цілісного уявлення про напрями та зміст реформованих сегментів економіки та державного регулювання. Лише в такому ракурсі можна досягти бажаних результатів і лише за такого підходу можна забезпечити не тільки економічне зростання в країні, а й високий рівень життя та добробуту населення.

4. Дослідження інноваційних чинників економічного розвитку країн «азіатських тигрів» показало, що в основі досягнень досліджуваних країн у створенні інноваційної економіки лежить державна політика та стратегія, спрямована на залучення прямих іноземних інвестицій, розвиток інфраструктури, людського капіталу, досліджень та розробок. Важливими є підтримка з боку держави у вигляді капіталовкладень у НДДКР, а також створення сприятливих умов розвитку інновацій, бізнесу, стартапів. Стрімкий розвиток науки та наукомістких галузей, створення власної науково-дослідної бази – один з найважливіших чинників інноваційної економіки країн. Успішному розвитку країн «азіатські тигри» сприяла політична стабільність та модернізація економічного та суспільного життя в регіоні.

5. Оцінка економіки «азіатських тигрів» в міжнародних рейтингах інноваційного розвитку показала, що вони перебувають на верхніх щаблях рейтингів (Global Innovation Index, Global Competitiveness Index, Global Creativity Index, Bloomberg Innovation Index, National Cyber Security Index). Таким результатам сприяє розвинена інфраструктура, активне використання ІКТ; макроекономічна стабільність; розвиненість людського капіталу, високий рівень освіти та медицини; розвиненість ринку товарів та послуг, високий ступінь

відкритості економік, сприятливі умови ведення бізнесу; високий рівень технологічного розвитку, стимулювання досліджень та розробок та комерціалізації інновацій. Важливим фактором розвитку економік країн «азіатські тигри», а також їх присутності на світових ринках товарів та послуг стало досягнення ними значного рівня конкуренто-спроможності, що у свою чергу забезпечено інноваційною складовою в економічному розвитку країн «азіатські тигри».

Країни «азіатські тигри» поєднали у процесі реалізації реформ жорстке державне регулювання та забезпечення максимально ліберальних умов для ринкових відносин. Такий підхід докорінно відрізняється від макроекономічного регулювання у західних економіках, де ліберальна державна політика зумовлює ринкові відносини. Країни «азіатські тигри» додали максимум зусиль до використання наявних у розпорядженні ресурсів. Досліджувані країни відрізняються високим рівнем ПІІ; в їх економіках були створені механізми, що генерують внутрішні джерела зростання, що дозволило уникнути значних втрат від різних зовнішніх шоків; кожній економіці країн «азіатські тигри» далось досягти високого рівня самодостатності.

6. Досліджено перспективи застосування досвіду економічної моделі країн «азіатських тигрів» на інноваційному шляху реформування економіки та було визначено, що на сучасному етапі Україна не має тих чинників, що були притаманні «азіатським тиграм» та зумовили їхнє стрімке зростання. Так, протягом останніх років українська економіка відчуває значне падіння ПІІ, експорту та зростання імпорту, яке обумовлено тим, що досі не вдалось впровадити імпортозаміщення. Низька інвестиційна привабливість України обумовлена такими чинниками, як тінізація економіки, складність ведення бізнесу, соціально-економічна невпевненість громадян, недосконала податкова політика для бізнесу, недостатня державна політика інноваційного розвитку бізнесу. Ці та інші чинники а надалі гальмуватимуть економічний розвиток України. Для того, щоб здійснити інноваційний прорив, необхідне всебічне комплексне вирішення поставленого завдання та активні дії всього суспільства у вирішенні даної проблеми. Один із

шляхів для цього є спроба інтегрувати вже існуючу інноваційну систему України у світову систему інновацій, використовуючи властивості органічності, зберігаючи при цьому певні напрями у сфері інновацій за собою. Розробки вітчизняних учених є оригінальними і можуть бути потрібні на світовому ринку інтелектуального науково-технічного продукту. За останні роки розробки більшості вчених були предметом їх власного інтересу, за які вони не отримували ніякої матеріальної винагороди.

Сутність моделі економічного успіху «азіатських тигрів» полягає у вдалому поєднанні базових та специфічних чинників економічного зростання, яке відбулося на хвилі посилення глобалізації. Українські перспективи застосування досвіду «азіатських тигрів» вимагають цілісного розуміння зовнішніх та внутрішніх чинників економічного розвитку України та формування власної моделі їхнього поєднання. Важливою складовою цієї моделі має стати визначення інноваційної моделі трансформації економіки України та формування умов для залучення іноземних інвестицій та її підтримки розвитку інноваційного бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. База даних Світового банку. URL: <https://www.data.worldbank.org>.
2. Вольпі Ст, Маццеї Ф. Азіатська економічна модель та Захід: реванш «видимої руки» / пер. з італ. М. Тюкалова; наук. ред. Ю. В. Таранухі. Київ: Альма-Матер, 2018. 263 с.
3. Гільманова Д. Р. Економіка і парадигма нового часу. *Вертикаль знання*. 2019. №4. С. 37–39.
4. Глобальна економіка. URL: <https://www.theglobaleconomy.com/>. (дата звернення: 31.03.2023).
5. Голишева Є.О., Грищенко О. Ф., Макаренко Є.В. Аналіз досвіду країн «азіатських тигрів» для формування стратегічних напрямків науково-технологічного розвитку вітчизняних промислових підприємств. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6419> (дата звернення: 31.03.2023).
6. Гуткевич С.О. Міжнародна економіка: підруч. / С.О. Гуткевич, М.Д.Корінько, Ю.М.Сафонов. 3-е вид., перероблене та доповнене. Вид-во «Діса Плюс», 2021. 428 с.
7. Давиденко О.Л., Ботеновська О.С. Європейські країни з малою економікою: особливості зовнішньої торгівлі та інноваційного розвитку. Київ: Лібра. 2018. 275 с.
8. Дибя О.М. Світове господарство та міжнародні економічні відносини. *Вчені записки*. 2016. № 17. С. 182–193.
9. Експорт, імпорт України. Статистика міністерства фінансів України. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/> (дата звернення: 31.03.2023).
10. Кравець В. І. Основні напрями фінансової політики в умовах економічних перетворень. *Економічна наука. Економіка та держава*. 2018. №9. С. 55–60.
11. Кузьомко В.М. Інноваційна діяльність та комерціалізація інновацій: виклики та загрози. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку* :

збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 29–30 березня 2017 р. / Міністерство освіти і науки України, ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана» [та ін.] ; оргком.: Г.О. Швиданенко (голова) [та ін.]. Київ : КНЕУ, 2017. С. 167–169.

12. Лі Куан Ю. Сінгапурська історія. 1965-2000 р.р. Із третього світу – у перші. Київ: Лібра, 2017. 656 с.

13. Лучинський М.О. Корейський шлях до статусу країни – «азійатський тигр». *Сходознавство. Актуальність та перспективи : тези доп. I Міжнар. наук.-метод. конф.*, Харків, 20 берез. 2020 р. С. 244–246.

14. Майданюк В. Шлях «тигрів». Чи здатна Україна перескочити з третього світу в перший за азійатським зразком? 2016. URL: https://zaxid.net/shlyah_tigriv_n140555

15. Мельник Ю.М., Сагер Л.Ю., Сигида Л.О. Теоретичні аспекти формування стратегій комерціалізації інноваційної продукції. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечнікова*. 2019. Т. 24. Вип. 1 (74). С. 69–73.

16. Прямі іноземні інвестиції України. Статистика міністерства фінансів України. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 31.03.2023).

17. Світова економіка : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 268 с.

18. Статистика економічних показників за країнами світу. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>(дата звернення: 31.03.2023).

19. Aghion Ph., Bloom N., Blundell R., Griffith R., Howitt P. Competition and innovation: An inverted-U relationship. *Quarterly Journal of Economics*. 2018. vol. 120, no. 2, pp. 701–728.

20. Alesina A., Ardagna S., Nicoletti G., Schiantarelli F. Regulation and investment. *Journal of the European Economic Association*, 2015. vol. 3, no. 4, pp. 791–825.

21. Arner D. W., Gibson E.. Financial regulation structure in Hong Kong. Looking forward. In: Huang R. H., Schoenmaker D. (eds.) Institutional structure of financial regulation. *Theories and international experiences*. N.Y.: Routledge, 2020. pp. 213–224.
22. Bercuson K. (ed.). Singapore: A case study in rapid development. *IMF Occasional Paper*. 2019. no. 119. IMF. 76 p.
23. Cho D.-S. A dynamic approach to international competitiveness: The case of Korea. *Asia Pacific Business Review*. 2018. vol. 1, no. 1, pp. 17–36.
24. Ho S. S. M., Scott R. H., Wong K. A. (eds.). The Hong Kong financial system: A new age. 2nd ed. Oxford University Press. 2016. 528 p.
25. Kwong K.-S., Chau L.-Ch., Liu F.-T., Qiu L.-D. Industrial Development in Singapore, Taiwan and South Korea. World Scientific Publishing Co. Inc. 2019. 288 p.
26. Parayil, G. From «Silicon Island» to «Biopolis of Asia». Innovation Policy and Shifting Competitive Strategy in Singapore. *California Management Review*. 2018. Vol. 47, N 2.P. 50–73.
27. Rajah R, Chandran V.G.R. UNESCO science report: towards 2030, p. 677-691. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235434> (дата звернення: 31.03.2023).
28. Research Innovation Enterprise 2020 Plan: Winning the Future through Science and Technology. *National Research Foundation: Prime Minister's Office Singapore*. URL: <https://www.nrf.gov.sg/docs/default-source/Publications/rie2020-publication-updated.pdf> (дата звернення: 31.03.2023).
29. Rodrik D. Industrial policy for the twenty-first century. *CEPR Discussion Papers* 2019. no. 4767. 57 p.
30. The Bloomberg Innovation Index - ВІІ. 2021. <https://ec.europa.eu/newsroom/rtd/items/713430/en> (дата звернення: 31.03.2023).
31. The Global Competitiveness Index. 2020. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020/> (дата звернення: 31.03.2023).

32. The Global Creativity Index. 2015. URL: <http://www-2.rotman.utoronto.ca/mpi/content/the-global-creativity-index-2015/> (дата звернення: 31.03.2023).

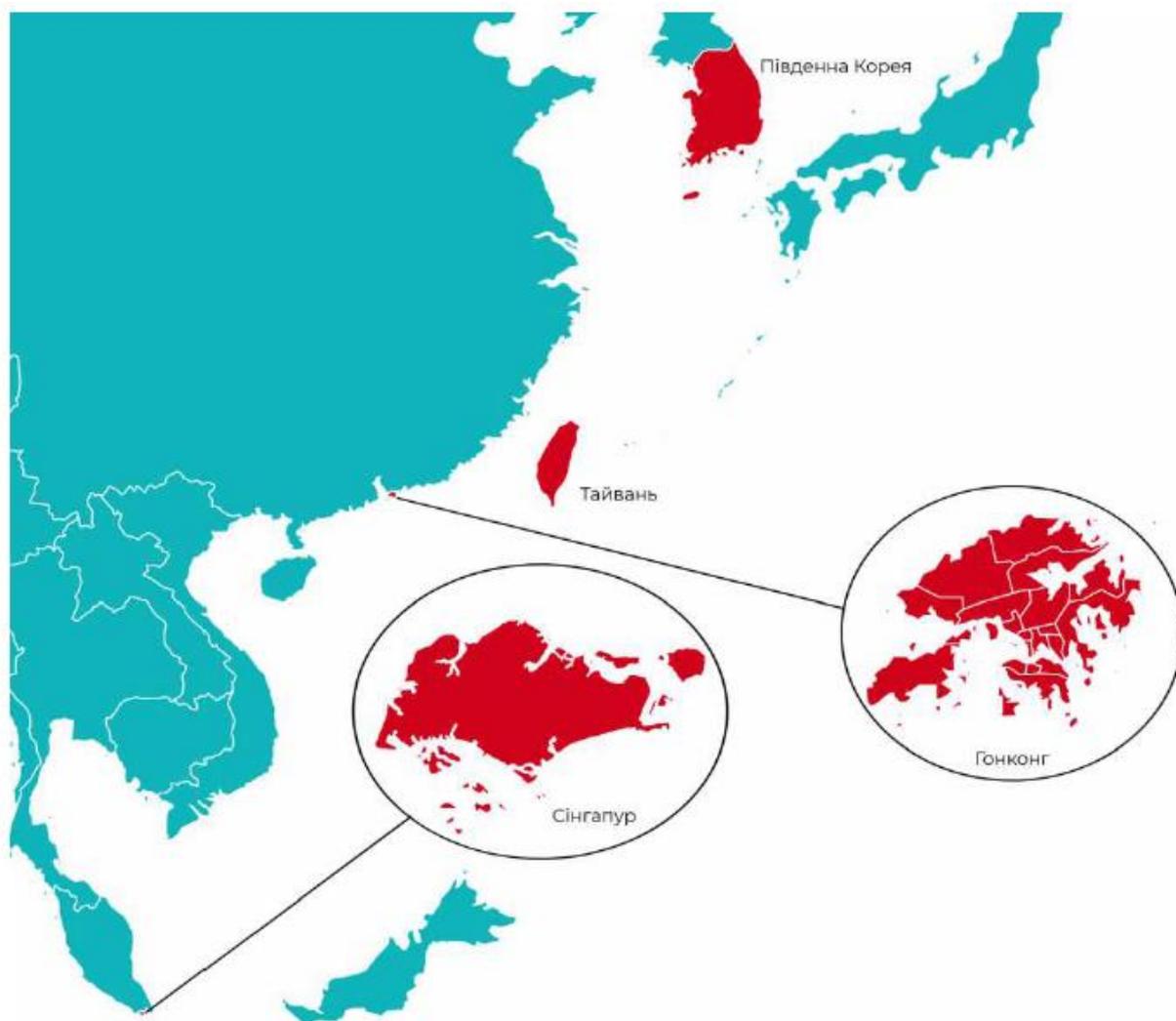
33. The Global Innovation Index. 2022. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2022/index.html

34. The National Cyber Security Index. NCSI. 2021. URL: <https://ncsi.ega.ee/ncsi-index/?order=rank> (дата звернення: 31.03.2023).

35. The Networked Society City Index. 2016. URL: <http://mb.cision.com/Public/15448/2245037/93894148bfbf1118.pdf> (дата звернення: 31.03.2023).

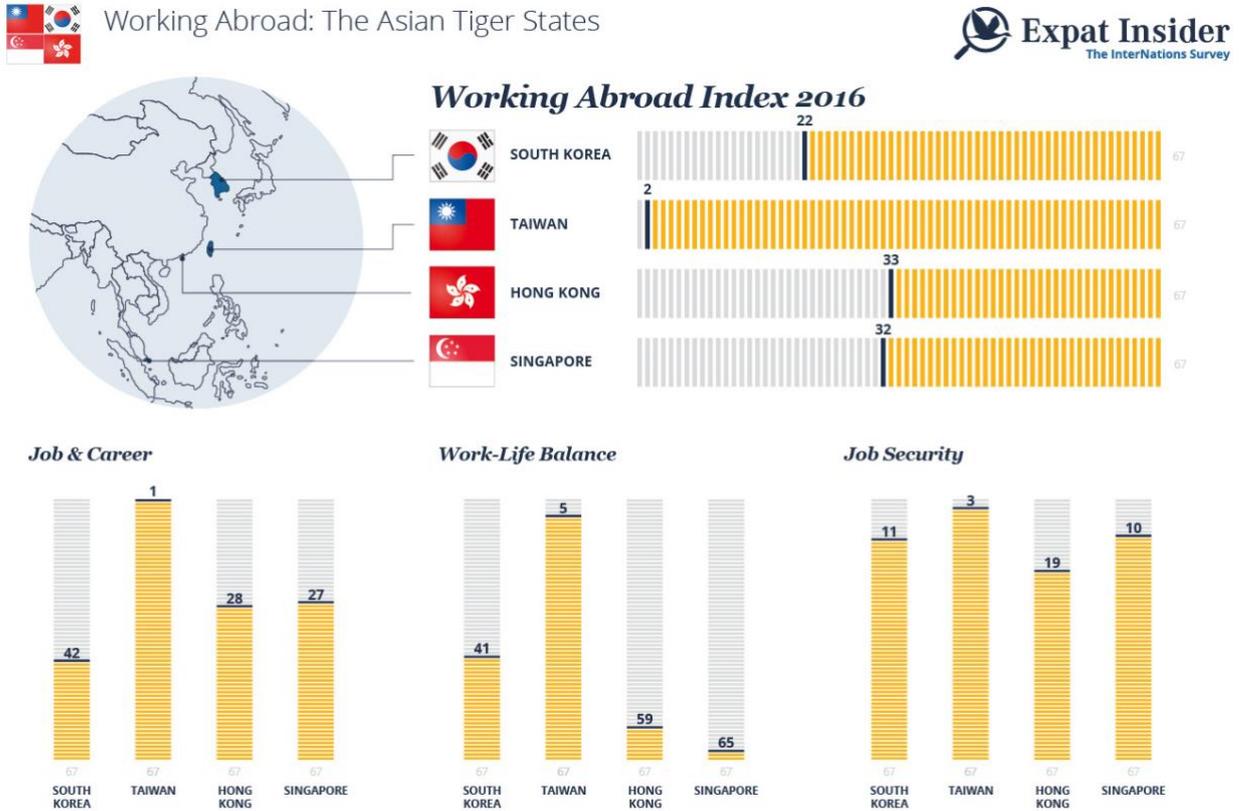
ДОДАТОК А

Рис. А.1 – Географічне розміщення «Азійських тигрів»

ДОДАТОК Б

Рис. Б.1 – Розподіл популяції Азійських тигрів

Survey Report 2016

www.internations.org/expat-insider

Ім'я користувача:
Європейської економіки і бізнесу Гончарова Анаста...

ID перевірки:
1015422124

Дата перевірки:
05.06.2023 08:51:31 CEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
05.06.2023 16:55:03 CEST

ID користувача:
100005726

Назва документа: Мостового Мар'яна Анатолійовича Інноваційна складова економічного розвитку «азіатськи...

Кількість сторінок: 53 Кількість слів: 12122 Кількість символів: 91530 Розмір файлу: 223.61 KB ID файлу: 1015084571

13.8% Схожість

Найбільша схожість: 4.28% з Інтернет-джерелом (<https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/48865/2/%d0%93%d0%be%d1%8>).

12% Джерела з Інтернету

273

Сторінка 55

7.33% Джерела з Бібліотеки

623

Сторінка 57

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

3